

PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM OPĆINE JABLANICA

(2022 – 2027)

Jablanica, oktobar 2021.

OPŠTI PODACI:

Naziv dokumenta:

PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM OPĆINE JABLANICA 2022-2027

Voditelj izrade:

**UDRUŽENJE ZA PODUZETNIŠTVO I POSAO LiNK MOSTAR U OKVIRU PROJEKTA
„ZAJEDNIČKI NAPORI ZA 5% MANJE OTPADA“**

Stručni tim za izradu Plana:

- **Haris Čatić Ms.C**
- **Alisa Gekić, MA ecc**
- **Elma Temim, prof.dr**
- **Marija Marić, dipl.ing.**
- **Zoran Čolović, dipl.ing.**
- **Adis Šabanović (JKP Jablanica d.d.)**
- **Ajla Šubara (JKP Jablanica d.d.)**
- **Jasminka Omanović (Općina Jablanica)**
- **Miralem Hamza (Općina Jablanica)**
- **Neska Palić (Općina Jablanica)**
- **Nedžad Nezirić (Općina Jablanica)**
- **Idriz Čilić (Ekološko društvo EKO-NERETVA Jablanica)**

Period izrade / dostave: Septembar 2020.- oktobar 2021.

Ovaj Plan upravljanja otpadom je urađen uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ovog plana je isključiva odgovornost Udruženja za poduzetništvo i posao LiNK i nužno ne predstavlja stanovišta Evropske unije

SADRŽAJ

POPIS SLIKA:	5
POPIS GRAFOVA:	5
POPIS TABELA:	5
1. Uvod	6
1.1. Pravni osnov	6
1.2. Federalni plan upravljanja otpadom	8
2. Osnovni podaci o Općini i proizvođačima otpada	9
2.1. Položaj	9
2.2. Odnos ruralnog i urbanog dijela Općine	10
2.3. Broj stanovnika i domaćinstava po mjesnim zajednicama	11
2.4. Proizvođači otpada iz privrede	13
2.5. Proizvođači otpada - javne ustanove	13
3. Pravni okvir za upravljanje otpadom	13
4. Administrativni okvir upravljanja otpadom	18
a. Institucionalna organizacija	19
5. Postojeći kapaciteti za prikupljanje i odvoz otpada	23
a. Opremljenost za pružanje usluge prikupljanja i odvoza otpada	23
b. Dinamika i način odvoza i prikupljanja otpada	23
c. Sakupljanje opasnog otpada iz domaćinstava	24
d. Sakupljanje specijalnog otpada	24
e. Proizvođači otpada koji sami zbrinjavaju otpad	25
f. Drugi operateri	25
6. Postojeća infrastruktura za upravljanje otpadom	25
a. Zeleni otoci	25
b. Centri za reciklažu	26
c. Centri za kabasti otpad	26
d. Objekti za odlaganje	26
e. Drugi objekti	26
7. Nelegalna odlagališta	26
8. Trenutne i buduće količine	27
a. Ukupno proizvedeni otpad	27
b. Prikupljeni miješani otpad	27
c. Prikupljeni otpad za reciklažu	27

d.	Prikupljeni specijalni otpad	28
e.	Ukupno prikupljeni otpad	29
f.	Bilans	29
9.	Finansiranje sistema upravljanja otpadom	29
a.	Tarifa za domaćinstva	30
b.	Tarifa za privredni sektor	30
c.	Stepen naplate	30
10.	Informisanje javnosti	30
11.	Specifikacija problema	31
a.	Institucionalni problem	31
b.	Pravni problemi	31
c.	Infrastrukturni problemi	31
d.	Finansijski problemi	32
e.	Javna svijest	32
12.	Ciljevi upravljanja otpadom za planski period	32
13.	Program mjera (akcioni plan) i potrebna finansijska sredstva	33
a.	Program mjera za unaprjeđenje sistema za prikupljanje i odvoz otpada	33
b.	Program mjera za unaprjeđenje sistema za iskorištavanje otpada	34
c.	Program mjera za unaprjeđenje sistema za konačno odlaganje otpada	35
d.	Program mjera za podizanje javne svijesti u upravljanju otpadom	36
14.	Analiza rizika	36
15.	Monitoring implementacije	37

POPIS SLIKA:

Slika 1. Geografski položaj općine Jablanica

POPIS GRAFOVA:

Graf 1. Odnos urbanog i ruralnog stanovništva u 1991. i 2013. godini

Graf 2. Općina Jablanica – organizaciona šema

POPIS TABELA:

Tabela 1. Obaveze općina prema Federalnoj strategiji upravljanja otpadom, 2008. -2018.

Tabela 2. Operativni ciljevi Federalne strategije za smanjenja količina otpada za finalno odlaganje.

Tabela 3. Obaveze općina u skladu sa Federalnim planom upravljanja otpadom

Tabela 4. Broj stanovnika po mjesnim zajednicama Općina Jablanica

Tabela 5. Prikupljeni/sakupljeni i odloženi komunalni otpad (podatci o prikupljenom otpadu)

Tabela 6. Mjere upravljanja otpadom – LEAP Općina Jablanica

Tabela 7. Oprema i vrsta mehanizacije za pružanje usluga prikupljanja i odvoza otpada kojom raspolaže JKP „Jablanica“ d.d. – u stečaju:

Tabela 8. Raspored odvoza otpada iz kontejnera kapaciteta 1,1m³ po MZ:

Tabela 9. Odvoz otpada po naseljima – veliki kontejneri zapremina 5m³

Tabela 10. Broj stanovnika – Općina Jablanica

Tabela 11. Ukupna proizvodnja mješovitog komunalnog otpada (t) (procjena)

Tabela 12. Prikupljeni mješoviti komunalni otpad (t)

Tabela 13. Odvojeno prikupljeni otpad (na mjestu nastanka) za reciklažu(t)

Tabela 14. Reciklirani otpad u postrojenjima za reciklažu (t) (sortirnica)

Tabela 15. Prikupljeni specijalni otpad (t)

Tabela 16. Ukupno prikupljeni otpad (t)

Tabela 17. Bilansa otpada (t)

1. Uvod

Djelatnosti koje regulišu otpad su u nadležnosti Federalnog ministarstva okoliša i turizma, resornih ministarstva županije/kantona, a dio poslova (vode brigu o upravljanju komunalnim otpadom) je u nadležnosti jedinica lokalne samouprave što je sadržano u odredbama članaka 9. i 10. Zakona o upravljanju otpadom („Službene novine Federacije BiH“, broj 33/03 i 72/09). Zakon o upravljanju otpadom je propisao da će se kantonalnim propisom utvrditi zadaci općina u izradi općinskih planova upravljanja otpadom koji trebaju sadržavati najmanje:

- programe o skupljanju opasnog otpada iz domaćinstava;
- programe za korištenje komponenti iz komunalnog otpada;
- programe za smanjenje procenta biorazgradivog otpada i ambalažnog otpada u komunalnom otpadu;
- programe za podizanje javne svijesti u upravljanju otpadom;
- lociranje postrojenja za upravljanje otpadom;
- saradnja između općina radi postizanja zadatih ciljeva.

Plan upravljanja otpadom za općinu Jablanica definiše aktivnosti za uspostavu sistema upravljanja otpadom za period od 5 godina (2022-2027). Za razliku od nacionalnog i entitetskih planova upravljanjem otpadom, koji su više strateškog karaktera, iako sa utvrđenim ciljevima, općinski plan je akcijski orijentiran. On predstavlja operativni plan sa detaljnim opisima postojećeg sistema za upravljanje otpadom (npr. sistem skupljanja otpada, postrojenja za obradu, i dr.) te mjerama koje teže unaprjeđenju postojećih sistema kako bi se dosegli strateški ciljevi iz dokumenata višeg reda.

1.1. Pravni osnov

Plan upravljanja otpadom općine Jablanica uklapa se u zahtjeve BiH zakonodavstva kojim je regulisana oblast upravljanja otpadom. Kako Bosna i Hercegovina nastoji biti dijelom EU, u Planu su posebno naglašene osnovne evropske Direktive koje definišu oblast upravljanja otpadom. Nadležnost za zaštitu okoliša u BiH, a samim tim i upravljanje otpadom, je prema Dejtonskom sporazumu na entitetskom nivou u Federalnom ministarstvu za okoliš i turizam/Ministarstvu za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS. Delegacija EU u BiH je 1998. godine kroz PHARE program finansirala izradu “Strategije upravljanja otpadom u BiH”. Strategiju je uradila AEA Technology iz Velike Britanije u suradnji sa lokalnim stručnjacima. Strategija je završena u augustu 2000. godine. Strategijom je po prvi put integralno sagledan problem upravljanja otpadom u cijeloj BiH i predložen regionalni pristup rješenju odlaganja otpada. U dugoročnom periodu (do 2020) planirano je samo 5 regionalnih deponija na teritoriji cijele BiH. Strategija je u FBiH prihvaćena od nadležnih organa, ali kao takva nije nikada zvanično usvojena u Parlamentu. Strategija je poslužila kao temelj za izradu entitetskih Zakona o upravljanju otpadom i bila je pokretač kredita Svjetske banke za izgradnju regionalnih deponija u BiH. Zakonom je predviđeno da se u FBiH svakih 7 godina vrši ažuriranje strategije i da se nove ažurirane strategije usvoje u Parlamentu. Zakon o upravljanju otpadom također nalaže izradu entitetskih strategija upravljanja otpadom. U FBiH, entitetsko ministarstvo za okoliš je finansiralo izradu Strategije zaštite okoliša u kojem je dio Strategije i strategija upravljanja otpadom. Strategija je usvojena u Parlamentu Federacije 26.10.2009. za period 2008-2018. Mjere koje proizilaze iz strategije otpada 2008–2018, a koje se odnose na općine i komunalna preduzeća, pretpostavljaju donošenje planova i propisa kojim će se omogućiti uvođenje nekih novih načina prikupljanja i odlaganja, zatim povećanje obima usluga prikupljanja, uvođenje odvojenog prikupljanja otpada i dovođenje ovih poslova u stanje ekonomske održivosti. Rokovi predviđeni Strategijom za izvršavanje nekih mjera već su protekli, tako da će to prolongirati postizanje postavljenih ciljeva u planu.

Određene mjere za koje su predviđena velika sredstva neće se moći provesti u datim rokovima, kao npr. zatvaranje i potpuna sanacija općinskih deponija.

Plan upravljanja otpadom općine Jablanica odnosi se na period 2022.-2027. godina.

Tabela 1. Obaveze općina prema Federalnoj strategiji upravljanja otpadom, 2008. -2018.

Operativni cilj	Mjere iz općinske nadležnosti	Rok
<p>Povećati broj stanovnika obuhvaćen organiziranim prikupljanjem otpada prema sljedećoj dinamici:</p> <p>2011. 2014. 2018. 70% 85% 95%</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Napraviti program povećanja broja stanovnika pokrivenog organiziranim prikupljanjem za svaku općinu FBiH sa procjenom sredstava • Realizirati programe povećanja broja stanovnika pokrivenog organiziranim prikupljanjem 	<p>2008.</p> <p>U skladu sa dinamikom operativnog cilja</p>
<p>Stvoriti uvjete za sanitarno odlaganje kapaciteta za najmanje 5 godina odlaganja u svim regijama (100% u 2011.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Definirati regije, potpisati općinske sporazume • Izraditi općinske planove i propise kojima se definiraju lokalne obaveze u odnosu na primjenu koncepta regionalnog deponiranja definiranog Kantonalnim planom 	<p>2008.</p> <p>2011.</p>
<p>Ukloniti nelegalna odlagališta i sanirati područje na kojem su se nalazila prema sljedećoj dinamici</p> <p>2011. 2014. 2018. 50% 80% 95%</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Napraviti kratkoročni program uklanjanja nelegalnih odlagališta u svim općinama sa procjenom sredstava 	<p>2008.</p>
<p>Sanirati i zatvoriti postojeća općinska odlagališta</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izraditi Planove aktivnosti za sanaciju općinskih deponija • Sanirati i zatvoriti općinske deponije 	<p>2008. – 2014.</p>
<p>Sanirati i zatvoriti postojeća odlagališta, jame, grobnice i groblja sa otpadom životinjskog porijekla</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uspostaviti sistem odvojenog prikupljanja u svim općinama FBiH • Prikupiti i reciklirati otpad od ambalaže • Odvojeno prikupiti biootpad iz vrtova i parkova 	<p>2017.</p>

Smanjiti količinu otpada za finalno odlaganje prema sljedećoj dinamici.

Tabela 2. Operativni ciljevi Federalne strategije za smanjenja količina otpada za finalno odlaganje.

Operativni ciljevi	2011.	2014.	2018.
Uspostaviti sistem odvojenog prikupljanja otpada u svim općinama FBiH (% od ukupnog broja općina)	30	60	95
Prikupiti i reciklirati otpad od ambalaže (% od ukupno proizvedene količine)	8	20	30
<ul style="list-style-type: none"> • papir i karton 	35	45	55
<ul style="list-style-type: none"> • staklo 	4	10	40
<ul style="list-style-type: none"> • metal 	55	60	65
<ul style="list-style-type: none"> • plastika 	3	6	15
	30	50	70
Odvojeno prikupiti biootpad iz vrtova i parkova			

1.2. Federalni plan upravljanja otpadom

Plan upravljanja otpadom, kao provedbeni dokument Strategije, mora biti u potpunosti usklađen sa spomenutim strateškim ciljevima, te odredbama Federalnog plana upravljanja otpadom (usvojen na nivou Federacije BiH za period 2012-2018 godina).

Tabela 3. Obaveze općina u skladu sa Federalnim planom upravljanja otpadom

Mjera	Rok/vrijeme izvršenja	Odgovornost	Iznos	Izvor sredstava
Smanjenje rizika po okoliš i zdravlje ljudi i uspostava prioritetne infrastrukture za integrirano upravljanje otpadom				
Priprema programa povećanja broja stanovnika organiziranim prikupljanjem za svaku općinu FBiH sa procjenom sredstava	2012. - 2013.	općine	200.000,00	općinski budžet
Realizirati programe povećanja broja stanovnika organiziranim prikupljanjem	U skladu sa operativnim ciljevima	općine		EU, WB
Sklopiti međuopćinske ugovore o zajedničkom osnivanju i korištenju budućeg RCUO i/ili CUO	2012.	općine		
Pripremiti studije lokalizacije i izvodivosti RCUO u čijem sastavu su odlagališta za pojedine regije, te studije lokalizacije i izvodivosti PS/CUO. Upisati lokacije u prostorno plansku dokumentaciju	2012./13.	općine, kantonalna ministarstva	1.000.000,00	općinski i kantonalni budžet, EU, EC, WB
Izraditi općinske planove upravljanja otpadom i propise kojima se definiraju	2013-2014.	općine	800.000,00	općinski budžet

lokalne obveze u odnosu na primjenu koncepta regionalnog deponiranja definiranog Kantonalnim planom				
Napraviti kratkoročni program uklanjanja nelegalnih odlagališta u svim općinama sa procjenom sredstava	2012.	općine	200.000,00	općinski budžet
Izraditi Planove aktivnosti za sanaciju općinskih deponija	2012.	općine	50.000,00 po planu	
Sanirati i zatvoriti općinska odlagališta otpada	2017.	općine	250.000.000,00	općinski, kantonalni i federalni budžet, Fond za zaštitu okoliša EU, WB

2. Osnovni podaci o Općini i proizvođačima otpada

2.1. Položaj

Općina Jablanica sa svojih 301 km² površine i 10.111 stanovnika (Popis 2013) spada u red manjih općina u Federaciji Bosne i Hercegovine. Gustina naseljenosti iznosi 38,87 km². Smještena je u kotlini rijeke Neretve, između planina Prenja i Čvrstice, koje svojom prelijepom dolinom otvaraju litičasti kanjon dug više od 30 kilometara. Sam grad je smješten na nekoliko terasa na nadmorskoj visini od 202 metra. Općina Jablanica je jedna od 9 općina Hercegovačko-neretvanskog kantona. Smještena je u sjevernom dijelu gornje ili visoke Hercegovine. Nalazi se na raskrsnici magistralnih puteva Sarajevo-Mostar i Mostar Banjaluka, te regionalnih puteva Jablanica-Posušje i Ostrožac-Fojnica. Kroz Jablanicu prolazi i željeznička pruga Sarajevo-Ploče. Jablanica je od Mostara udaljena 45, a od Sarajeva 80 kilometara. U narednoj tabeli su prikazani uporedni pokazatelji o površini u km² za Bosnu i Hercegovinu, Federaciju Bosne i Hercegovine, Hercegovačko-neretvanskog kantona i Općine Jablanica. Kada je riječ o demografskim karakteristikama i kretanjima stanovništva, evidentno je smanjenje broja stanovnika i prema zvaničnim podacima Federalnog zavoda za statistiku, općina Jablanica je u 2017.g. imala 9.801 stanovnik (50% muškaraca i 50% žena), koji žive u 4.192 domaćinstava, organizovana u 33 naseljena mjesta (Federalni zavod za programiranje, 2017.). Procjenjuje se da urbanom dijelu općine živi oko 40% stanovnika.

Općina Jablanica geografski pripada regiji gornje ili visoke Hercegovine, a administrativno jednoj od devet općina Hercegovačko-neretvanskog kantona. Sam grad je smješten na nekoliko terasa na nadmorskoj visini od 202 metra, kroz koje protiče rijeka Neretva.

Općina Jablanica obiluje značajnim prirodnim resursima kao što su vode, minerali i šume, koji još uvijek nisu u dovoljnoj mjeri iskorišteni. Kao potencijalni resurs na području Općine su identificirane vode, rijeka Šanica i izvorište Komadinovo vrelo koje imaju određeni višak vode koji bi se mogao koristiti u komercijalne svrhe, u smislu flaširanja i prodaje na tržištu. Voda kao hidropotencijal je maksimalno iskorištena na rijeci Neretvi, a potencijali postoje i na rijeci Doljanci i manjim pritokama.

Od mineralnih sirovina zbog svoje postojanosti, kvaliteta i rezervi koje još uvijek nisu dovoljno ispitane, najznačajnije mjesto zauzima poznati gabra, čija eksploatacija i prerada ima stogodišnju tradiciju u Jablanici i čije se rezerve procjenjuju na 18.376 000 m³, te nalazišta gipsa čije se rezerve procjenjuju na 3 470 000 tona. Geološka ispitivanja ležišta minerala gipsa i anhidrita na području

Općine Jablanica započeta su krajem prethodnog stoljeća, a nastavljena su posljednjih nekoliko godina. Stvarne rezerve će se utvrditi naknadnim detaljnim istražnim radovima, kada će se dobiti pouzdani podaci. Planira se godišnji iskop od 130 000 m³ rudne mase. Od ostalih ruda u manjim količinama nalaze se, nalazišta magnezita, hematita, mangana i barita.

Područje Općine Jablanica pokriveno je šumama u površini od 20.343 hektara ili 68,65% ukupne teritorije, od čega je u državnom vlasništvu 17.221 ha ili 84,65%, privatnom vlasništvu 13,92% i u susvojni 1,43% površine.

Po službenom popisu stanovništva iz 1991. godine, Općina Jablanica imala je 12.691 stanovnika, raspoređenih u 33 naselja. Poslije potpisivanja Daytonskog sporazuma Općina Jablanica, u cjelini, ušla je u sastav Federacije Bosne i Hercegovine.

Slika 1. Geografski položaj Općine Jablanica

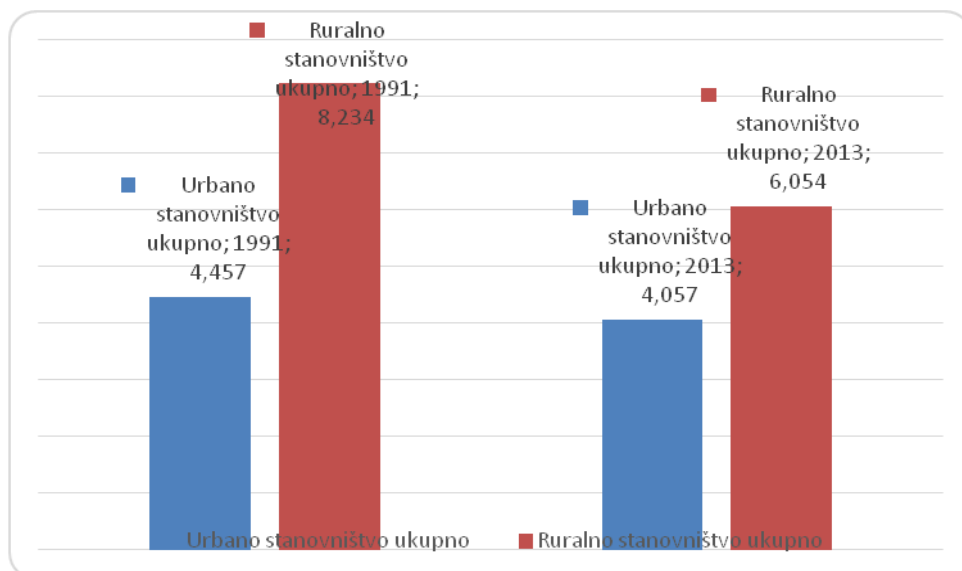

Izvor: Autor

2.2. Odnos ruralnog i urbanog dijela Općine

Stanovništvo koje živi na području Općine Jablanica je raspoređeno u jedno urbano (centralno) naselje i 32 ruralna naselja. Ako uporedimo odnos u 1991. sa 2013. godinom, zaključujemo prvo da postoji značajna razlika u ukupnom broju stanovnika i da je razlika između broja ljudi koji su 1991. godine naseljavali ruralno područje i 2013, drastična. Samim tim, odnos između broja stanovnika u urbanom u odnosu na ruralno područje se značajno smanjio.

Graf 1. Odnos urbanog i ruralnog stanovništva u 1991. - 2013. godini

Izvor: Izvještaj o popisu stanovništva u BiH 2013. godina

2.3. Broj stanovnika i domaćinstava po mjesnim zajednicama

Prema podacima iz službenog popisa stanovništva iz 1991. godine, na području Općine Jablanica je živjelo 12.691 stanovnika. Od toga broja, većinu stanovnika (72%) su činili Bošnjaci, 18% stanovnika su činili Hrvati, 4% su činili Srbi i 6 % stanovnika su „ostali“. Prema procjenama statističkih zavoda, na teritoriji Općine Jablanica u 2011.g. živjelo je 11.740 stanovnika. U odnosu na popis iz 1991.g., smanjen je broj stanovnika za 951 ili 7.5 % ukupnog stanovništva. Popis stanovništva iz 2013. godine pokazuje da je broj stanovnika u odnosu na 1991. godinu manji za 2.111 ili 16,35%. i iznosi 10.580 stanovnika. Ovako značajan gubitak stanovnika posljedica je brojnih faktora, kao što su ratna razaranja i prisilno migriranje stanovništva i negativnih prirodnih kretanja stanovništva. Prema zvaničnim podacima Federalnog zavoda za statistiku, broj stanovnika se konstantno smanjuje i općina Jablanica je u 2017.g. imala 9.801 stanovnik (50% muškaraca i 50% žena), koji žive u 4.192 domaćinstava, organizovana u 33 naseljena mjesta. Procjenjuje se da urbanom dijelu općine živi oko 40% stanovnika.

Odlukom o osnivanju Mjesnih zajednica ("Službeni glasnik Općine Jablanica", broj: 4/09) Općina Jablanica je organizirana u 9 mjesnih zajednica i 43 podružnice. Broj naselja u Općini Jablanica, zajedno sa gradom kao jednom cjelinom je ukupno 33.

U prostornom obuhvatu Urbanističkog plana Jablanica nalaze se naselja Jablanica, Bačina, Jeličići, Lug, Donja Jablanica i dio naselja Mirci. Unutar Općine povezanost između naseljenih mjesta u ruralnom području i grada kao i izlazak na magistralne puteve M-17, m-17.5 i M-16 i regionalni put R-419 ostvarena je preko lokalnih i nekategorisanih puteva. Ukupna dužina lokalnih puteva je 61.400 m, do danas je asfaltirano 48.160 m, makadam je na 10.400 m, beton na 2.200 m lokalnih puteva, te kocka na 380 m.

Poteškoće u efikasnom obavljanju usluga prikupljanja otpada predstavlja činjenica da je udaljenost brojnih naselja od centra, odnosno odlagališta velika što predstavlja prepreku za pružanje usluga organizovanog prikupljanja otpada.

MZ Jablanica I obuhvata dio naseljenog mjesta Jablanica i to uže gradsko područje i naseljena mjesta: Krstac, Dobrigošće, Gornje Paprasko, Donje Paprasko, Dobrinja, Čivelj i Lendava i organizovana je u 12 podružnica.

Naseljena mjesta Gornje Paprasko I, Gornje Paprasko II, Dobrigošće i Krstac nalaze na višoj nadmorskoj visini (400-650 mnv). Do ovih naseljenih mjesta vode zasebne putne komunikacije, koje su u većem dijelu dosta strme i u zimskom periodu nepristupačne. U navedenim naseljenim mjestima, sa izuzetkom naselja Krstac, živi manji broj domaćinstava (60 domaćinstava), a prosječna udaljenost svakog od navedenih naseljenih mjesta do općinskog odlagališta Bukovo iznosi 8-9 km, tako da prikupljanje i odvoz otpada iz ovih naselja iziskuje znatna finansijska sredstva koja, u ovom trenutku, Općina Jablanica nije u mogućnosti obezbijediti. U ovoj MZ egzistira i vikend naselje i plaža (kupalište) "Čivelj".

MZ Jablanica II obuhvata dio naseljenog mjesta Jablanica (Gornja Kolonija) i naseljena mjesta Jelačići i Zlate. Položaj naseljenih mjesta u ovoj MZ je povoljan sa aspekta prikupljanja i odvoza otpada.

MZ Ostrožac pored naselja Ostrožac obuhvata i sljedeća naseljena mjesta: Glodnica, Šabančići, Žuglići, Rodići i Mrakovo i organizovana je u 8 podružnica. U ovoj MZ postoje dva značajnija vikend naselja, od toga jedno uz magistralni put M-17 u naselju Ostrožac (povoljno za prikupljanje i odvoz otpada), dok se drugo vikend naselje nalazi na desnoj obali Jablaničkog jezera i do istog nema putne komunikacije. Do ovog vikend naselja jedina komunikacija vodi preko Jablaničkog jezera. U naselju Ostrožac, takođe, postoji velika i dosta posjećena plaža "Vila" koja je u toku turističke sezone značajan proizvođač otpada.

Naseljena mjesta u MZ Ostrožac (Rodići, Šabančići, Malo Mrakovo, Žuglići i Brgulići) i pored kvalitetnih putnih komunikacija do ovih naseljenih mjesta, još uvijek nisu pokrivena organizovanim prikupljanjem otpada. Izuzetak je naselje Mrakovo u kome je, nakon zatvaranja velike divlje deponije, instaliran kontejner od 5 m³ i isti se prazni po potrebi. Razlog nepostojanja usluge organizovanog prikupljanja otpada je velika udaljenost naseljenih mjesta od odlagališta, te mali broj domaćinstava u ovim naseljenim mjestima. MZ Glogošnica obuhvata naseljena mjesta: Glogošnica, Djevor, Šanica, Ravna, Bijela i Dragan Selo. Položaj naseljenih mjesta u ovoj MZ dosta je povoljan sa aspekta prikupljanja i odvoza otpada. Međutim, zbog ograničenih finansijskih sredstava, udaljenija naseljena mjesta (Bijela) još uvijek nisu pokrivena mrežom organizovanog prikupljanja otpada, iako za to postoje tehničke pretpostavke. Izuzetak u ovoj MZ je naselje Šanica, do koga jednim dijelom vodi makadamski put u dužini od 0,5 km. Kako je put u prilično lošem stanju odvoz otpada je otežan te se isti trenutno i ne vrši. U ovoj MZ postoje 3 veće plaže, kupališta.

MZ Doljani obuhvata naseljena mjesta: Doljani, Sovići, Kosne Luke i Risovac (veliko vikend naselje sa pratećim sadržajima: moteli, restorani). MZ Lug obuhvata naseljeno mjesto Lug sa Gostovišćem. MZ Donja Jablanica: obuhvata naseljeno mjesto Donja Jablanica sa Podima. MZ Mirke obuhvata naseljena mjesta: Baćinu, Mirke sa Bukovim Podom i Čehare. MZ Slatina obuhvata naseljena mjesta Donju Slatinu, Srednju Slatinu i Gornju Slatinu.

Tabela 4. Broj stanovnika po mjesnim zajednicama Općina Jablanica

R.broj:	Mjesna zajednica:	Broj stanovnika:
1	MJESNA ZAJEDNICA DOLJANI	814
2	MJESNA ZAJEDNICA DONJA JABLANICA	452
3	MJESNA ZAJEDNICA GLOGOŠNICA	1165
4	MJESNA ZAJEDNICA JABLANICA I	3528
5	MJESNA ZAJEDNICA JABLANICA II	1602
6	MJESNA ZAJEDNICA LUG	380
7	MJESNA ZAJEDNICA MIRKE	657
8	MJESNA ZAJEDNICA OSTROŽAC	1097
9	MJESNA ZAJEDNICA SLATINA	416

2.4. Proizvođači otpada iz privrede

U skladu sa dostupnim podacima kao najveći proizvođači otpada iz privrede detektovani su sljedeći privredni subjekti i to: Granit, te ugostiteljski objekti/restorani uz putni pravac M-17.

Nadalje, na području Općine djeluju trgovački centri i samoposluge: Voćepromet, Bingo (posjeduju vlastitu presu), te Amko komerc.

Na području Općine postoje i razne manje radnje i to: mesnice, ribogojilišta, kafići, frizerski saloni, trgovačke radnje, sportske kladionice, zanatske radnje, fotografske radnje, fotokopirne radnje, autopraonice i automehaničarske radionice, benzinske pumpe, preduzeća za prevoz putnika, tapetar, kamenorezačke radnje, preduzeća za obradu kamena, pekare, pilane, nekoliko apoteka, stomatoloških ordinacija itd., koje se takođe svrstaju u proizvođače otpada iz privrede.

JKP „Jablanica“ d.d. Jablanica, koje obavlja djelatnost sakupljanja, transporta i deponiranja otpada, nema organizirano razdvojeno prikupljanje otpada od komercijalnih radnji. Otpad iz ovih radnji odlaze se u raspoložive kontejnere na javnim površinama. Izuzetak čine veći trgovački centri i industrijski subjekti tipa restorana uz M-17 kojim se, na zahtjev, daje na raspolaganje kontejner za odlaganje kartonske ambalaže i ostalog otpada. Prikupljeni otpad se preuzima po pozivu ili isti, od slučaja do slučaja, u vlastitoj režiji koriste ambalažni otpad, prije svega karton, kao i eventualne ostale korisne komponente. Međutim, to nije pravilo niti je sistemski uređeno.

2.5. Proizvođači otpada - javne ustanove

U Jablanici trenutno egzistiraju sljedeće javne ustanove: JU Osnovna škola „Suljo Ćilić“ Jablanica, JU Srednja škola Jablanica, JU Dječije Obdanište “Pčelica“ Jablanica, JU Centar za socijalni rad Jablanica, JU Dom za stara i iznemogla lica Jablanica, JU Dom zdravlja, JP Veterinarska stanica Jablanica, JP Sportski centar Jablanica, JU Muzej “Bitka za ranjenike na Neretvi”.

Navedene Javne ustanove, osim Doma zdravlja nemaju sklopljene posebne ugovore sa ovlaštenim pravnim licima za zbrinjavanje opasnog otpada. Uglavnom se otpad odlaze u postojeće kontejnere koje odvozi JKP.

Kada je u pitanju opasni otpad iz, Doma za stara lica, stomatoloških ordinacija i veterinarske stanice u Općini Jablanica nije zabilježen slučaj sklapanja ugovora sa ovlaštenim pravnim licima za zbrinjavanje ovog otpada. Dom zdravlja ima zaključen ugovor sa ovlaštenim licem za zbrinjavanje medicinskog otpada.

U apotekama postoji praksa odlaganja lijekova, odnosno povrata lijekova proizvođaču i /ili distributeru lijekova, ali samo prije isteka roka važenja lijeka, odnosno povrat se može izvršiti samo lijekova koji su u roku važenja, koji ističe uskoro.

3. Pravni okvir za upravljanje otpadom

Federalni propisi

1. Zakon o zaštiti okoliša ("Službene novine F BiH" broj: 15/21)

- Pravilnik o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena utjecaja na okoliš i pogonima i postrojenjima koji mogu biti izgrađeni i pušteni u rad samo ako imaju okolišnu dozvolu („Službene novine F BiH“, broj 19/04)
- Pravilnik o uvjetima i kriterijima koje moraju ispunjavati nositelji izrade studije utjecaja na okoliš i visini naknade i ostalih troškova nastalih u postupku procjene utjecaja na okoliš, („Službene novine F BiH“, broj 68/05)

- Pravilnik o sadržaju izvještaja o stanju sigurnosti, sadržaju informacija o sigurnosnim mjerama i sadržaju unutrašnjih i vanjskih planova intervencije („Službene novine F BiH“, broj 68/05).
2. Zakon o upravljanju otpadom ("Službene novine F BiH", broj:33/03)
- Pravilnik o uvjetima za prijenos obaveza upravljanja otpadom sa proizvođača i prodavača na operatera sistema za prikupljanje otpada ("Službene novine F BiH", broj:9/05),
 - Pravilnik o izdavanju dozvole za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom ("Službene novine F BiH", broj:9/05),
 - Pravilnik o kategorijama otpada sa listama ("Službene novine F BiH", broj:9/05),
 - Pravilnik o postupanju s otpadom koji se nalazi na listi opasnog otpada ili čiji je sadržaj nepoznat, ("Službene novine F BiH", broj:9/05),
 - Pravilnik o sadržaju plana prilagođavanja upravljanja otpadom za postojeća postrojenja za tretman ili odlaganje otpada i aktivnostima koje poduzima nadležni organ ("Službene novine F BiH", broj:9/05),
 - Uredba o finansijskim i drugim garancijama za pokrivanje troškova rizika od mogućih šteta, čišćenje i postupke nakon zatvaranja odlagališta ("Službene novine F BiH", broj:39/06),
 - Uredba o selektivnom prikupljanju, pakovanju i označavanju otpada ("Službene novine F BiH", broj:38/06),
3. Zakon o prikupljanju, proizvodnji i prometu sekundarnih sirovina i otpadnih materijala ("Službene novine F BiH", broj: 35/98)

Kantonalni propisi

- Zakonom o komunalnoj djelatnosti HNK/Ž ("Službene novine HNK" broj: 4/16)
- Zakon o upravljanju otpadom HNK ("Službene novine HNK" broj: 6/06)
- Zakon o zaštiti okoliša - HNK ("Službene novine HNK" broj: 6/12)
- Pravilnik o uslovima za izdavanje saglasnosti za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša ("Službene novine HNK" broj: 7/14)
- Zakon o Fondu za zaštitu okoliša - HNK ("Službene novine HNK" broj: 6/12)
- Zakon o zaštiti prirode ("Službene novine HNK" broj: 12/17)
- Zakon o zaštiti zraka ("Službene novine HNK" broj: 7/14)

Upravljanje otpadom na području HNK/Ž

Prema Strategiji razvoja Hercegovačko - neretvanskog kantona za razdoblje 2017. - 2020. godine može se vidjeti da komunalna poduzeća, koja posluju na području HNK ne pokrivaju sva kućanstva odvozom otpada, tako da jedan dio otpada završi na divljim (ilegalnim) odlagalištima. Prema podacima iz komunalnih poduzeća, oko 77% kućanstava na području HNK - a pokriveno je uslugama odvoza otpada. Otpad iz dijela kućanstava koja nisu pokrivena uslugama odvoza, završava na ilegalnim odlagalištima. Sva komunalna poduzeća u čijoj je nadležnosti zbrinjavanje otpada, u zbrinjavanju koriste iste metode temeljene na neselektivnom sakupljanju otpada, njegovom transportu i odlaganju na odlagališta JLS koja su većinom nesanitarnog karaktera izuzev starog odlagališta „Uborak“ kraj Mostara koje je sanirano i prošireno i na kojemu se od 1997. godine vrši odlaganje.

Na području HNŽ - e ne postoji jedinstvena politika formiranja cijena usluga zbrinjavanja komunalnog otpada. U nekim JLS postotak naplate je zadovoljavajući i kreće se u granicama 85 - 100%, dok je u dijelu JLS taj postotak nešto manji (75 - 85%). Okvirna prosječna stopa naplate kreće se oko 83%. Podatci o upravljanju otpadom na području HNŽ - e sažeti su u tabeli, a preuzeti su od Federalnog zavoda za statistiku.

Tabela 5. Prikupljeni/sakupljeni i odloženi komunalni otpad (podatci o prikupljenom otpadu)

Godina	Ukupno otpada (t)	Otpad odložen na deponiju (t)
2011.	65.016	65.001
2012.	59.248	58.887
2013.	59.138	58.596
2014.	70.642	70.023

Izvor: Federalni zavod za statistiku

U usporedbi s prosjekom proizvodnje otpada u razvijenim državama EU, vrlo visok prosjek proizvodnje otpada imaju općine Čapljina, Konjic, Jablanica i Neum. Općina Neum, sa svojom godišnjem proizvodnjom otpada od 907 kg/stan, u velikoj mjeri odskaače od prosjeka. Čak i kada se uzme u obzir aspekt turizma i činjenica da Općina Neum godišnje bilježi oko 300.000 noćenja (pod pretpostavkom 1 noćenje = 1 kg otpada), ostaje da je prosječna proizvodnja otpada u Općini Neum cca 835 kg/stan/god, što je iznad svakog europskog prosjeka.

Zbrinjavanje otpada na području Hercegovačko-neretvanskog kantona

Postoje dva reciklažna dvorišta u Čapljini i Jablanici u kojima se ne vrši klasična reciklaža već se u slučaju Čapljine dovozi razdvojeni korisni otpad kao što je papir i karton, PET ambalaža, otpadna plastika/PET tvrdi, najlon – PE folija, Al limenke, dok je u slučaju Jablanice u pitanju samo papir, karton i najlon, koji se putem transportnih traka pregleda te putem prese sabija i balira na željenu zapreminu i težinu. Prese su kapaciteta 500 kg. Prema dostupnim podacima reciklažnog dvorišta u Čapljini, mjesečno se na ovakav način zbrine (razdvoji i balira) oko 5 tona papira, 250 kg PET ambalaže i 1 tona najlona.

Razdvajanja komunalnog i drugog otpada se vrši u Centru za upravljanje otpadom (CUO) u Općini Konjic čiji je kapacitet 5t/h, te na deponiji Mostar (kapacitet 15/h). Prema do sada dostupnim podacima procjenjuje se da se oko 3% komunalnog otpada reciklira. Postojeća odlagališta otpada, čiji su vlasnici JLS, većinom su otvorenog tipa i to su najčešće prostori koji ne zadovoljavaju uslove sanitarnih odlagališta. Rješenja o prilagođavanju dijela odlagališta uslovima sanitarnog odlaganja, do izgradnje regionalnog odlagališta, izdana su Gradu Mostaru za JP Deponija d.o.o. Mostar, te deponijima u općinama Jablanica, Konjic, Neum, Čapljina.

Okolinske dozvole za sanaciju i zatvaranje postojećih deponija komunalnog otpada izdane su Gradu Mostaru (Uborak), općini Čapljini (Ada), općini Neum (Klepovica). Ostale deponije JLS i dalje funkcioniraju bez ikakvih dozvola, a kapaciteti su im ograničeni. Trenutno je evidentiranih cca 60 divljih deponija, ali njihov je broj sigurno veći s obzirom na podatke o količinama. Osim divljih ilegalnih deponija, većina deponija JLS koje nisu izradile Plan prilagođavanja (tri su deponije dobile dozvole za sanaciju i zatvaranje Uborak - Mostar, Ada - Čapljina i Klepovica - Neum) i pristupile sanaciji, smatraju se divljim i neuređenim deponijama s obzirom da ne zadovoljavaju uslove sanitarnih deponija. I takve deponije predstavljaju crne tačke HNK.

Kada su u pitanju ulja i drugi zauljeni otpad procjena je kako se na području HNK generira oko 800 t otpadnih ulja godišnje, te 900 t starih guma. Pretpostavlja se da u HNK godišnje nastane oko 1.800 t EEO. Trenutno u FBiH, samim tim i u HNK, ne postoje operateri koji se bave sustavnim prikupljanjem posebnih vrsta otpada. Samo se 15% opasnog otpada iz zdravstvenih ustanova zbrinjava na primjeren način, dok najveći dio biva nepropisno odložen.

Procijenjene godišnje količine otpada iz veterinarskih ustanova su 2,6 t neopasnog otpada i 0,1t opasnog otpada. Neopasni otpad preuzimaju komunalna poduzeća, dok se opasni neprimjereno zbrinjava (zakopavanje u krugu objekta ili predaja komunalnim poduzećima). Dozvolu Ministarstva trgovine, turizma i zaštite okoliša HNK za obavljanje aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom na prostoru HNK trenutno posjeduje osam (8) privrednih subjekata. Pristup upravljanja otpadom po principu „ne u mom dvorištu“ i nedovoljno razvijena javna svijest o potrebi prevencije te pravilnog prikupljanja, razvrstavanja, recikliranja i konačnog zbrinjavanja otpada smatraju se prijetnjom

uvođenju integralnog upravljanja otpadom (upravo to je jedan od razloga neusvajanja Plana upravljanja otpadom).

Općinski propisi, odluke i pravilnici

- Plan upravljanja otpadom općine Jablanica 2012-2017. godina ("Službeni glasnik Općine Jablanica" broj: 2/2013.)
- Statuta Općine Jablanica ("Službeni glasnik Općine Jablanica" broj: 2/09, 8/16 i 2/20)
- Odluka o komunalnom redu i komunalnoj higijeni ("Službeni glasnik Općine Jablanica" broj:4/10)
- Revidirana integralna strategija razvoja 2019-2023.
- Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP) za Općinu 2006.

Općina Jablanica je 2003. godine donijela Lokalni ekološki akcioni plan LEAP s ciljem identifikacije problema vezanih za ljudsko zdravlje, ekološki sistem i ukupni kvalitet života. LEAP obrađuje pored oblasti upravljanja otpadom i korištenje, zaštitu i upravljanje resursima kao što su voda, zemljište, planine i šume. Također dokument obrađuje oblast korištenja, zaštite i upravljanja prostornim, historijskim i izgrađenim vrijednostima. Aktivnosti koje su predviđene, a tiču se upravljanja otpadom su: edukacije stanovnika i privatnog i javnog sektora o značaju odlaganja otpada, obezbjeđenje dovoljnog broja kontejnera na odgovarajućim mjestima, saniranje divljih deponija, uspostavljanje sistematskog zbrinjavanja raznih vrsta otpada i sl.

Tabela 6. Mjere upravljanja otpadom – LEAP Općina Jablanica

Mje ra	Opis aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Finansijski izvori	Planirani rezultat	Analiza stanja
KONTINUIRANA EDUKACIJA O ODLAGANJU I UPRAVLJANJU OTPADOM STANOVNIKA, JAVNOG I POSLOVNOG SEKTORA						
M1	Raznim metodama i informativnim sredstvima kontinuirano provoditi informiranje i prosvjećivanje javnosti o otpadu	Općina RTV Jablanica JKP, Eko udruženje	KR SR DR	JKP Općina Ministarstva Projekti	Otpad se sortira i ne odlaže na nedozvoljenim mjestima	Povremeno u skladu sa aktivnostima projekata organizuju se emisije o značaju upravljanja otpadom
M2	Ekološke minute ili ekološke teme uvesti kao stalnu emisiju na TV Jablanica	EKO-N škole TV Jablanica	KR SR DR	JKP Općina Ministarstva Projekti	Kontinuirano emitovanje ekoloških emisija	Nisu uvedene redovne emisije na RTV Jablanica, povremeno kroz projektne aktivnosti su rađene emisije (eko balkon, eko okućnica)
GRAĐANIMA NA RASPOLAGANJU DOVOLJAN BROJ KONTEJNERA NA PRIMJERENIM MJESTIMA						
M1	Poštivajući standarde i potrebe postaviti odgovarajući broj kontejnera na raspolaganje korisnicima Tamo gdje god je moguće kontejnere ukloniti sa trotoara	JKP Općina	KR	JKP Općina privreda	Postavljen dovoljan broj kontejnera Kontejneri uklonjeni s trotoara	Na većini mjesta za prikupljanje otpada kontejneri uklonjeni sa trotoara (95%)
KONTEJNERI SE REDOVNO PRAZNE I DEZINFIKUJU						

M1	Kontejnere redovno prazniti i dezinfikovati	JKP Općina	KR SR DR	JKP	Nema neugodnog mirisa iz kontejnera	Kontejneri se prazne po utvrđenom planu i programu odvoza. Dezinfekcija nije redovna
M2	U glavnoj gradskoj ulici kontejnere prazniti svaki dan	JKP Općina	KR SR DR	JKP	Nema neugodnog mirisa iz kontejnera	6/7 (šest puta u sedmici)
POSTAVLJENE SU KORPE ZA OTPAD						
M1	Postaviti korpe za otpad u gradu	JKP Općina	KR	Općina JKP	Postavljene korpe za otpad	Postavljene korpe u glavnoj gradskoj ulici. Djelimično uništene
SANIRANE SU DIVLJE DEPONIJE						
M1	Sanirati divlje deponije, čišćenjem, odvozom i uništavanjem otpadnog materijala	EKO-N Općina JKP	KR	Općina JKP Ministarstva Privreda projekti	Sanirane divlje deponije	Sanirano 25 divljih deponija
M2	Odlukom o zaštiti okoliša, drugim odlukama i zakonima uvesti stroge kazne za prekršioce	Općina	KR	Općina	Građani poštuju propise o zaštiti okoliša	Zakon nije predvidio donošenje Odluke na lokalnom nivou. Inspektor iz svoje nadležnosti provodi Zakon HNK
M3	Kontinuirano nadgledati način odlaganja otpada na cijelom prostoru Općine	Općina JKP EKO-N	KR SR DR	Općina JKP	Građani poštuju propise o zaštiti okoliša	Vrši se kontinuiran nadzor, inspekcija I ovlaštena lica iz JKP
M4	Uspostaviti zbrinjavanje ambalažnog, građevinskog, elektronskog otpada, starih automobilskih guma, starog motornog ulja i drugog tečnog i opasnog otpada	Općina JKP Privrednici	KR SR DR	Općina JKP privreda	Adekvatno riješeno zbrinjavanje opasnog i kabastog otpada	Nije uspostavljeno zbrinjavanje
M5	Uspostaviti reciklažna dvorišta za sakupljanje, sortiranje, obradu i pretovar otpada	Općina JKP EKO-N Privrednici	KR SR DR	Općina JKP privreda	Uspostavljena reciklažna dvorišta za sortiranje otpada	Uspostavljeni jedno reciklažno dvorište
M6	Napraviti program za odvojeno prikupljanje komunalnog otpada	Općina JKP EKO-N	KR SR DR	Općina JKP projekti samofinas	Otpad se odvozi iz domaćinstava i privrede	Uspostavljen projekat zelenih otoka ali nije zaživio uslijed nesavjesnog korištenja posuda

						za odlaganje i nemogućnosti krajnjeg zbrinjavanja razdvojenog otpada
M7	Podsticati smanjenje nastajanja otpada i višekratnu upotrebu ambalaže	Općina JKP EKO-N	KR SR DR	Općina Ministarstva JKP	Smanjeno nastajanje otpada i ambalaže	Nije se provodila ova mjera
M8	Uvesti ekonomske cijene za zbrinjavanje opasnog i kabastog otpada	Općina HNK JKP	KR SR DR	Zakonski propisi	Povećan budžet Općine	Nije se posebno zbrinjavao kabasti i opasni otpad
KR kratkoročno 0-2 god; SR srednjoročno 2-6 godina; DR dugoročno 6-12 godina						

Izvor: Izvještaj, analiza stepena realizacije LEAP-a sa komentarima

Prostorni plan Općine Jablanica 2016. – 2025. sa ugrađenim ciljanim izmjenama i dopunama

SMJERNICE ZA RAZVOJ SISTEMA UPRAVLJANJA OTPADOM

- Sanacija ilegalnih deponija
- Uključenje većeg broja korisnika u sistem upravljanja otpadom
- Regulisanje odlaganja opasnog i nekomunalnog otpada
- Sanacija komunalne deponije Bukovo
- Jačanje kapaciteta Reciklažnog dvorišta
- Uključenje Općine Jablanica u regionalni sistem upravljanja otpadom.

4. Administrativni okvir upravljanja otpadom

Upravljanje otpadom obuhvata aktivnosti i mjere koje osiguravaju tretman i odlaganje otpada sa ciljem zaštite zdravlja, ljudi, prirode i svih ostalih resursa koji povratno negativno mogu uticati na zaštitu životne sredine u cjelini. Upravljanje otpadom iz nadležnosti Federacije vrši Federalno ministarstvo turizma i okoliša, a naročito u slučajevima prekograničnog prometa otpada i postrojenjima za tretman otpada koje obuhvata područja dva ili više Kantona.

Federalnim zakonom o upravljanju otpadom, najveća nadležnost u ovoj oblasti data je kantonima. Kantoni su svojim propisima uredili da odgovarajuća komunalna preduzeća u okviru svojih djelatnosti vrše komunalne usluge, što je i regulisano Zakonom o komunalnoj djelatnosti HNK/Ž.

Upravljanje otpadom u Općini Jablanica povjereno je preduzeću JKP „Jablanica“ d.d. Jablanica – u stečaju (u daljem tekstu JKP Jablanica), koje se nalazi u 51%-om vlasništvu Općine Jablanica, koje se osim upravljanja otpadom bavi i vodosnabdijevanjem i održavanjem javnih površina. 49 % kapitala JKP Jablanica je privatni kapital stečen postupkom privatizacije dijela državnog kapitala javnim upisom dionica. Struktura vlasništva 49 % kapitala čine dio radnika preduzeća, brokerska kuća, banke, građani i dr.

Ovlaštenja i obaveze koje proizilaze iz samoupravnog djelokruga Općine podijeljene su između zakonodavnog organa - Općinskog vijeća i izvršnog organa - Općinskog načelnika. Općinsko vijeće donosi opće akte i druge akte u okviru samoupravnog djelokruga Općine, te obavlja druge poslove u skladu sa Ustavom, zakonom i Statutom.

Međusobni odnosi Općinskog vijeća i Općinskog načelnika zasnivaju se na principima međusobnog uvažavanja i saradnje, uz pojedinačnu odgovornost za ostvarivanje vlastitih nadležnosti i zajedničku odgovornost za funkcionisanje i razvoj Općine. Poslove lokalne samouprave i uprave iz djelokruga

Općine kao i poslove uprave koje su viši nivoi vlasti prenijeli na Općinu, obavlja jedinstveni općinski organ državne službe, na način utvrđen ustavom, zakonom ili drugim propisom. U okviru općinskog organa državne službe formiraju se općinske službe za upravu. Općinske službe za upravu u okviru prava i dužnosti Općine izvršavaju zakone i druge propise, odluke i druge opće akte Općinskog vijeća, Općinskog načelnika, prate stanje u upravnim oblastima za koje su obrazovane, rješavaju u upravnim stvarima, provode nadzor, poduzimaju mjere za koje su zakonom ili drugim propisom ovlaštene, pripremaju odluke i opće akte, te obavljaju druge poslove iz okvira svoje nadležnosti. Općinskom načelniku u rukovođenju općinskim organom državne službe pomažu rukovodeći državni službenici: sekretar organa državne službe i pomoćnici Općinskog načelnika. Poslove osnovne djelatnosti koji su zakonom i drugim propisima stavljeni u nadležnost općinskog organa državne službe, obavljaju državni službenici u okviru radnih mjesta i svoga djelokruga poslova. Poslove administrativno-tehničke i pomoćne djelatnosti obavljaju namještenici u okviru radnih mjesta i djelokruga poslova. Na području općine osnivaju se mjesne zajednice kao obavezan oblik mjesne samouprave putem kojih građani sudjeluju u odlučivanju o poslovima iz samoupravnog djelokruga i lokalnim poslovima koji neposredno i svakodnevno utječu na njihov život i rad. Mjesne zajednice osniva Općinsko vijeće odlukom.

Komunalni poslovi u Općini Jablanica u nadležnosti su Službe za upravu za prostorno uređenje, građenje, zaštitu okoline i stambeno-komunalne, geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina. Osim državnih službenika i namještenika zaposlenih u navedenim Službama na poslovima komunalne higijene, odnosno upravljanja otpadom, u okviru svojih nadležnosti, angažovana je i komunalna inspekcija. Saradnja između općinskih službi nadležnih za komunalne, poslove prostornog planiranja i inspekcijske poslove je dobra, koordiniraju se poslovi i nadopunjuju aktivnosti. Građani svoje primjedbe vezane za probleme upravljanja otpadom mogu i uglavnom upućuju na dvije adrese, Komunalno preduzeće i Općina Jablanica. Primjedbe se uglavnom odnose na nedovoljan broj mjesta za odlaganje, udaljenost mjesta odlaganja od mjesta stanovanja, visine cijene komunalnih usluga. Kada je u pitanju lokalna zajednica primjedbe građana su usmjerene u pravcu nezadovoljstva trenutnom lokacijom kontejnera, odnosno blizinom njihovih stambenih i poslovnih objekata, neugodnog mirisa iz kontejnera uzrokovanog nedovoljnom dezinfekcijom i pranjem istih, postojanja divljih deponija. Kao jednu od prepreka u procesu prikupljanja otpada prepoznaje se i činjenica da određen broj stanovništva, i pored postojanja kontejnera, ne koristi uslugu organizovanog prikupljanja. U takvim slučajevima otpad se odlaže na neprimjerena mjesta. Stručni savjetnik za informisanje i odnose sa javnošću bavi se pitanjima informisanja javnosti, putem web stranice Općine, o svim pitanjima vezano za Općinu, uključujući i komunalna pitanja. Također, općina Jablanica koristi usluge RTV Jablanica za obavještanje građana o značajnim pitanjima iz oblasti komunalija, te oglasne ploče – info panoe u gradu i po mjesnim zajednicama. Na osnovu godišnjeg budžeta općine Jablanica, a u cilju realizacije istog sa aspekta organizovanja i finansiranja poslova komunalne higijene, gdje spada i upravljanje otpadom, Općinski načelnik donosi godišnje programe komunalne higijene. Implementacija navedenih programa vrši se na način da, na prijedlog komunalnog preduzeća nadležna općinska Služba utvrđuje program redovnog čišćenja javnih površina, na koju saglasnost daje OV Jablanica.

a. Institucionalna organizacija

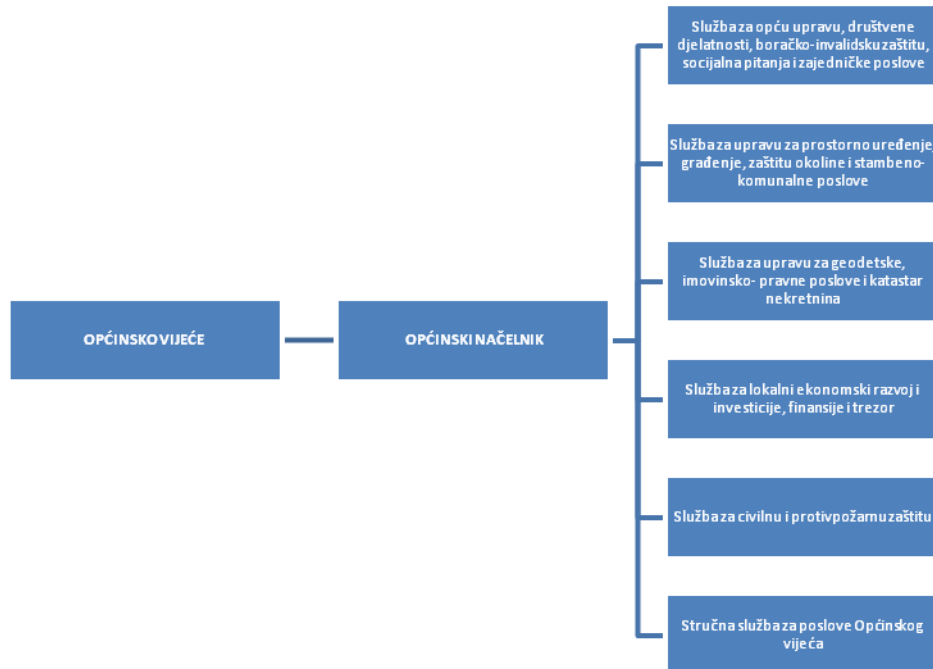
Općina Jablanica – organizaciona šema

Općinske službe za upravu vrše upravne, stručne i druge poslove u okviru prava i dužnosti Općine u oblastima za koje su obrazovane izuzev poslova koji su ustavom i zakonom stavljeni u nadležnost drugih organa. Općinski načelnik utvrđuje organizaciju službi za upravu i drugih službi u skladu sa zakonom.

U ostvarivanju poslova uprave i samouprave utvrđenih zakonom, općinske službe za upravu u okviru svoje nadležnosti prate stanje u oblastima za koje su obrazovane, a naročito provođenje utvrđene politike, izvršenju i obezbjeđenju izvršenja zakona, drugih propisa i općih akata, prate stanje i pokreću inicijative za rješavanje pitanja u oblastima za koje su obrazovane, rješavaju u upravnim stvarima, vrše

upravni nadzor i druge upravne poslove, pripremaju propise i vrše stručne i druge poslove za Općinsko vijeće i Općinskog načelnika.

Graf 2. Općina Jablanica – organizaciona šema

Služba za upravu za prostorno uređenje, građenje, zaštitu okoline i stambeno-komunalne poslove je nadležna za implementaciju ovog plana, u saradnji sa drugim općinskim službama.

Služba za upravu za prostorno uređenje, građenje, zaštitu okoline i stambeno-komunalne poslove ima slijedeće nadležnosti :

- Izvršava i obezbjeđuje izvršavanje zakona i drugih propisa u oblastima za koje je osnovana;
- Sprovodi utvrđenu politiku u oblastima za koje je osnovana;
- Inicira donošenje, učestvuje u izradi i realizaciji planova, programa i projekata u oblastima prostornog uređenja, planiranja komunalne infrastrukture, kao i u drugim oblastima za koje je osnovana;
- Analizira stanje, inicira i učestvuje u izradi propisa u oblastima za koje je osnovana;
- Rješava u upravnim stvarima i prati stanje i poduzima upravne i druge mjere u oblastima za koje je osnovana;
- Stara se o realizaciji budžetskih sredstava u oblastima za koje je osnovana.

Ova služba je nadležna za: a) poslove iz oblasti uređenja i korištenja građevinskog zemljišta i javnih površina; b) poslove urbanizma i građenja; c) poslove stambeno-komunalne djelatnosti te utvrđivanje naziva naseljenih mjesta i ulica, d) poslove obračuna naknade i praćenja naplate sredstava po osnovama iz oblasti za koje je osnovana; e) zaštitu i unapređenje čovjekove okoline; f) kvalitet stanovanja, uređenje naselja, ulica, trotoara i komunalnih objekata, g) saobraćajnu povezanost općine, lokalnu infrastrukturu; h) poslove evidencije stambenog fonda općine, te stambenih zgrada koje su neuslovne zbog dotrajalosti; i) poslove evidentiranja i procjenu šteta na individualnim i kolektivnim stambenim objektima; j) izradu planova sanacije i rekonstrukcije individualnih stambenih objekata i objekata u vlasništvu općine; k) poslove iz oblasti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, l) druge poslove iz oblasti za koje je osnovana kao i poslove koje joj u zadatak stavi Općinsko vijeće ili

Općinski načelnik. vrši evidentiranje i procjenu šteta na individualnim i kolektivnim stambenim objektima u vlasništvu Općine;

Posebno je bitno naglasiti nužnu saradnju sa Službom za opću upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu, socijalna pitanja i zajedničke poslove (Odjeljenje za opću upravu i građanska stanja) u okviru kojeg djeluju inspekcijski organi kao što je Komunalni inspektor i inspektor zaštite okoliša, Sanitarni inspektor, Urbanistički inspektor i Građevinski inspektor i inspektor saobraćaja i puteva.

JKP Jablanica d.d., Jablanica – u stečaju

Upravljanje otpadom vrši JKP Jablanica d.d. Jablanica – u stečaju (u daljem tekstu JKP Jablanica). U skladu sa općinskim izvještajima na teritoriji Općine Jablanica je organizovanim prikupljanjem otpada pokriveno 85% domaćinstava i 98% pravnih lica. Povećanje od 7% u pokrivenosti stanovništva organizovanim prikupljanjem komunalnog otpada ostvareno je mjerama strateških intervencija u periodu 2014. - 2017. godina. Prikupljanje otpada iz udaljenih ruralnih područja se vrši u velike kontejnere, koji se prazne prema potrebi. Iako Općina Jablanica prema popisu iz 2013. godine ima oko 13.000 stanovnika, komunalno preduzeće raspolaže podatkom o 10.000 stalno naseljenih stanovnika.

Otpad se prikuplja u 375 kontejnera od 1.1. m³, i 41 kontejner zapremine 5 m³, te u 80 posuda od 120 litara. U općini Jablanica ne vrši se odvojeno (selektivno) prikupljanje otpada, te ne postoje ni odvojeni kontejneri za prikupljanje otpada iz domaćinstava dok u većim trgovinama (tržnim centrima) imaju instalirano 25 boksova za odlaganje kartonske ambalaže.

Godišnja količina zbrinutog otpada iznosi oko 1.920 tona/godišnje, odnosno u prosjeku oko 160 tona/mjesečno. Ključni problem u općini Jablanica jeste nepostojanje uređene sanitarne deponije otpada, a otpad se trenutno odlaže na deponiju Bukovo (koja se može kategorisati i kao velika divlja deponija). Deponija nije ograđena niti uređena. Iako samo komunalno preduzeće predviđa mogućnost korištenja postojeće deponije u stanju u kakvom se trenutno nalazi još najmanje 15 godina (prirodna uvala u koju se odlaže otpad), to ni u kom slučaju ne može biti rješenje, već je potrebno izvršiti saniranje postojeće deponije, te naći prikladan i zakonom dozvoljen način odlaganja komunalnog otpada, što je i planirano Integralnom strategijom razvoja općine Jablanica, gdje je predviđeno je korištenje regionalne deponije Uborak (Mostar). Moguće je da se i to novom Strategijom upravljanja otpada HNK revidira, s obzirom na poznatu problematiku deponije Uborak.

Na području Općine registrirano je i postojanje najmanje 20 „divljih“ deponija manjeg kapaciteta na kojima se odlaže kruti i komunalni otpad u čemu prednjače deponije na lokalitetu Šljunkare, odnosno nasip u industrijskoj zoni. Jednom godišnje se ukloni nekoliko divljih deponija, ali se zbog nesavjesnog odnosa građana prema okolini, uvijek ponovo javi jedan manji broj deponija, koji nikada ne prelazi broj od 20 malih divljih deponija krutog otpada. Količine uklonjenog otpada sa ovih deponija se procjenjuju na 1.000 m³. U općinskom budžetu su predviđena sredstva u iznosu od oko 6.000 KM na godišnjem nivou za sanaciju divljih deponija. Procjenjuje se da na teritoriji Općine Jablanica ima oko 6 većih divljih deponija, i veliki broj manjih, koje se povremeno saniraju. Prema izvještaju nevladinog sektora broj divljih deponija je veći od 30. Divlje deponije se veoma često javljaju u prigradskim naseljima i ruralnim područjima i uglavnom su rezultat niske svijesti građana, te nedostatka kontejnera na svim lokalitetima. Plan komunalnog preduzeća je da intenzivira prikupljanje i odvoz otpada na područjima gdje se javljaju divlje deponije.

Iako se odvojeno (selektivno) prikupljanje otpada ne vrši, niti postoje kontejneri za selektivno prikupljanje otpada (sa izuzetkom boksova za karton i papir), u Općini Jablanica postoji funkcionalno reciklažno dvorište gdje se vrši baliranje papira (oko 5 t papira mjesečno). Iskorištenost kapaciteta reciklažnog dvorišta je veoma niska i ne prelazi 5% (kapacitet sortirnice).

Plan upravljanja otpadom Općine Jablanica je bio važeći do 2017. godine, te se nameće potreba hitnog usvajanja Plana za period 2021-2025. Nadalje, u procesu je i izrada Strategija upravljanja otpadom

HNK koja će regulisati okvir za upravljanje na nivou kantona. Iako je do 2017. godine postojao Plan upravljanja otpadom, očigledno monitoring i evaluacija implementacije plana nije vršena. Komunalno preduzeće u skladu sa zakonom podnosi svoje redovne izvještaje o radu.

Prema informacijama prosljeđenim od komunalnog preduzeća, niti općina Jablanica niti komunalno preduzeće u prethodnom periodu nisu imali aktivnosti vezane za podizanje svijesti stanovništva o značaju upravljanja otpadom, čistoj okolini, niti saradnju sa nevladinim sektorom, obrazovnim institucijama i predstavnicima civilnog društva, sa izuzetkom pojedinih sporadičnih aktivnosti sa školama.

Naplativost usluga prikupljanja i odvoza komunalnog otpada je 100%, i rezultat je povezivanja računa za vodu sa računom za prikupljanje i odvoz komunalnog otpada. To je jedna od praksi koja može garantirati visok nivo naplate usluga prikupljanja i odvoza otpada.

Na oko 50% teritorije pokriveno uslugom organizovanog odvoza otpada evidentan je problem nedovoljnog broja raspoloživih kontejnera u gradskoj jezgri, te potreba za većim brojem odvoza u toku sedmice. Trenutno se kruti otpad odvozi svaki dan sa glavne ulice, dok se iz ostalih dijelova Općine otpad odvozi svaki drugi dan. U saradnji sa švedskom organizacijom SIDA od 2014. godine realizuje se projekat nabavke i instaliranja kontejnera u naseljenim mjestima koja do sada nisu bila pokrivena organizovanim prikupljanjem i odvozom otpada, te poboljšanja stanja u naseljenim mjestima koja su bila pokrivena ovom mrežom.

Shodno tome postavljeno je 5 zelenih otoka i 4 podzemna kontejnera kako bi se popravio sam vizuelni identitet grada a samim tim smanjila količina smeća te smanjio neugodan mirisa iz kontejnerskih mjesta. Postojeći broj zelenih otoka za sada zadovoljava potrebe stanovništva.

Ugovori i saradnja u oblasti upravljanja otpadom

U skladu sa okvirnom EU direktivom o otpadu dozvola za upravljanje otpadom je potrebna za sve aktivnosti upravljanja otpadom tj. za transport, prikupljanje, i tretman otpada. Ovom dozvolom omogućava se upravljanje otpadom od strane stručnog osoblja i preduzeća koja posjeduju adekvatnu opremu. Prema Pravilniku o izdavanju dozvole za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom („Sl. novine FBiH”, broj: 09/05), potrebno je pribaviti dozvolu kod nadležnog kantonalnog ministarstva za zaštitu okoliša u ovisnosti od kapaciteta operatera.

Na nivou Hercegovacko – neretvanskog kantona, Plan upravljanja otpadom je urađen za period od 10 godina (2011-2021 godina), usvojen je na Vladi HNK. U toku je procedura usvajanje istog na Skupštini HNK. Planom je potvrđeno da je deponija „Uborak“ u Mostaru regionalnog karaktera, te da će općina Jablanica u budućnosti svoj otpad odlagati na tu deponiju. Predviđena su dva scenarija rješavanja pitanja odlaganja otpada u Jablanici: 1. izgradnja pretovarne stanice u Jablanici odakle će se voditi u Mostar ili 2. izgradnja reciklažnog centra, pretovarne stanice u Jablanici i konačni odvoz za Mostar.

Saradnja sa nevladinim sektorom na organizovanom sakupljanju otpada u općini Jablanica nije prisutna. Uglavnom se saradnja ogleda kroz provođenje projektnih aktivnosti koje finansira Općina Jablanica, a koje se odnose na uređenje korita rijeka, jezera, deponija i sl. Najznačajniji projekat koji je proveden preko NVO sektora je projekat pokrivanja kontejnerima područja MZ-e Doljani, a koji je finansiran iz sredstava federalnog budžeta. Cilj ovog projekta je bio poboljšati životni standard i uređen okoliš u MZ Doljani. Specifični ciljevi projekta su bili postavljanje 30 kontejnera u MZ Doljani za prikupljanje smeća i čišćenje postojećih deponija, te trajno uređen način odvoženja smeća sa područja MZ Doljani. Aktivnosti na projektu su bile: saniranje i zatvaranje postojećih divljih deponija, uređenje lokacija za postavljanje kontejnera od strane mještana, nabavka i instaliranje info tabli upozorenja na lokacije divljih deponija, potpisivanje ugovora sa JKP za odvoz smeća, Promovisanje projekta. Direktne aktivnosti su provedene na volonterskoj osnovi (čišćenje, planiranje).

U okviru ovog projekta zatvoreno je 8 divljih deponija, te je riješen odvoz otpada za 100 domaćinstava.

Općina je također realizovala niz projekata s ciljem poboljšanja upravljanja otpadom, između ostalog projekat Sistemi upravljanja otpadom u saradnji sa Udruženjem za poduzetništvo i posao LiNK Mostar, te projekti u saradnji sa EKO Neretva, UNDP i drugim organizacijama.

Na teritoriji Općine Jablanica nije prisutna saradnja sa drugim pravnim licima osim saradnje sa JKP. Povremeno se, koriste usluge preduzeća „Standard“ iz Konjica, i to usluge vozilom VOMA kojim se, po pozivu nadležnih iz JKP, vrše sanacije izljeva fekalija u gradskom području. Općina Jablanica kao većinski vlasnik JKP zaključuje godišnje Sporazume sa JKP o obimu i vrijednosti komunalnih usluga iz Plana i programa redovnog čišćenja i održavanja javnih površina na području Općine Jablanica i Programe održavanja javnih i zelenih površina. Sporazumom o obimu i vrijednosti komunalnih usluga definisane su zone na kojima se vrši redovno pometanje, sakupljanje otpadaka i smeća u kontejnere, odvoženje smeća sa javnih površina i odvoz na gradsku deponiju.

Osim naprijed navedenog Sporazuma sa JKP, Općina nema drugih ugovora sa pravnim ili fizičkim licima za poslove upravljanja otpadom. Općini Jablanica nije poznato da postoje ugovori za poslove upravljanja otpadom. Postoji ugovor JKP i ALBE oko prikupljanja i selektovanja otpada iz tržnog centra Konzum.

5. Postojeći kapaciteti za prikupljanje i odvoz otpada

a. Opremljenost za pružanje usluge prikupljanja i odvoza otpada

Upravljanje otpadom vrši JKP Jablanica dd- u stečaju Jablanica U skladu sa općinskim izvještajima i Situacionom analizom upravljanja otpadom na području Općine Jablanica, 100% teritorije Općine je pokriveno uslugama prikupljanja otpada, od čega 72% stanovništva je pokriveno organizovanim sakupljanjem otpada, te 98% pravnih lica.

Otpad se prikuplja u 375 kontejnera od 1.1. m³, i 41 kontejner zapremine 5 m³, te u 80 posuda od 120 litara. U općini Jablanica ne vrši se odvojeno (selektivno) prikupljanje otpada, te ne postoje ni odvojeni kontejneri za prikupljanje otpada iz domaćinstava dok u većim trgovinama (tržnim centrima) imaju instalirano 25 boksova za odlaganje kartonske ambalaže. U toku 2020 godine je uz podršku Evropske Unije u okviru projekta „Zajednički naponi za 5% manje otpada) izvršena nabavka i stavljanje u funkciju 3 zelena ostrva sa 12 kontejnera (4 po ostrvu), te 3 podzemna kontejnera sa 9 kontejnera (svaki kontejner sadrži 3 zasebna kontejnera). Fond za okoliš FBiH je također pružio podršku kroz nabavku 1 podzemnog kontejnera.

Tabela 7. Oprema i vrsta mehanizacije za pružanje usluga prikupljanja i odvoza otpada kojom raspolaže JKP „Jablanica“ d.d. – u stečaju:

R.br.	Opis	Godina proizvodnje	Tip
1.	Autosmečara MAN	2004	M39
2.	Autopodizač MAN	2000.	18.284
3.	Teretno vozilo IVECO	2013.	2c3c
4.	Vozilo IVECO	2013.	Daily

b. Dinamika i način odvoza i prikupljanja otpada

Aktivnosti prikupljanja i odvoza otpada raspoređene su na sljedeći način: svaki radni dan vrši se odvoz otpada iz uže gradske jezgre, a otpad po mjesnim zajednicama se odvozi jednom sedmično ili po potrebi u naseljima gdje je postavljen jedan kontejner kapaciteta 5m³.

Tabela 8. Raspored odvoza otpada iz kontejnera kapaciteta 1,1m³ po MZ:

Ponedjeljak	Utorak	Srijeda	Četvrtak	Petak	Subota
Uža gradska jezgra, Donja Jablanica, Glogošnica, Djevor	Uža gradska jezgra, Lug, Ostrožac, Glodnica	Uža gradska jezgra, Doljani, Sovići	Uža gradska jezgra, Slatina, Mirci, Bačina	Uža gradska jezgra, Jelačići, Zlate	Uža gradska jezgra

Jednom sedmično ili po pozivu, vrši se odvoz velikih kontejnera zapremine 5m³ po naseljima u MZ:

Tabela 9. Odvoz otpada po naseljima – veliki kontejneri zapremine 5m³

R.br.	Mjesna zajednica	Naselje	Način prikupljanja	Ukupan broj kontejnera
1.	Jablanica I	Krstac Gornje Paprasko Čivelj Donje Paprasko	Kontejneri 5m ³	9
2.	Jablanica II	Zlate	Kontejner 5m ³	1
3.	Lug	Lug	Kontejner 5m ³	1
4.	Mirke	Čehari	Kontejneri 5m ³	2
5.	Donja Jablanica	Bulčići	Kontejneri 5m ³	1
6.	Glogošnica	Šanica Ravna Dragan Selo Bijela Tretište	Kontejneri 5m ³	5
7.	Doljani	Doljani Sovići	Kontejneri 5m ³	2
8.	Slatina	Slatina Husrepi Donja Slatina	Kontejneri 5m ³	3
9.	Ostrožac	Ostrožac Brgulići Šabančići Mrakovo	Kontejneri 5m ³	5

Izvor: Izvjestaj JKP „Jablanica“ d.d. – u stečaju

c. Sakupljanje opasnog otpada iz domaćinstava

Na teritoriji općine Jablanica ne vrši se prikupljanje opasnog otpada iz domaćinstava, niti postoje punktovi za odlaganje elektroničkog otpada.

d. Sakupljanje specijalnog otpada

Specijalni otpad se ne razdvaja niti transportuje u okviru usluga koje pruža JKP „Jablanica“ d.d., osim odvoženja kabastog otpada i to po pozivu građana. Specijalni otpad koji proizvode privredni subjekti, odvozi se u sklopu aranžmana koje pravna lica imaju sa organizacijama koje su registrovane za upravljanje i odlaganje specijalnim otpadom.

Bolnički otpad, sa područja općine Jablanica zbrinjava se na način da se isti odlaže u burad (trenutno prikupljeno 500 kg) i čeka se njegovo zbrinjavanje putem kantonalnog ministarstva.

Također, lokacija za odlaganje građevinskog otpada nije određena u Općini Jablanica, te će se ista morati iznaći, jer je trenutno stanje odlaganja ove vrste otpada neprihvatljivo – odlaganje se vrši na deponiju Bukovo (koja se može kategorisati i kao velika divlja deponija). Velike količine ovog otpada završavaju na javnim površinama uz putne komunikacije, obale potoka i rijeka, itd.

Slupana i stara vozila i način njihovog deponovanja kraj glavnih putnih komunikacija (autodeponije) predstavlja veliki problem, iako je većina ovog otpada koncentrirana na lokacijama autodeponija, a sakupljači sekundarnih sirovina su glavni „operateri“ za ovu vrstu otpada.

Animalni otpad ne zbrinjava se adekvatno na teritoriji općine Jablanica i uglavnom ga zbrinjavaju sami proizvođači bez značajne kontrole.

Velike količine kabastog otpada upućuje na potrebu posebnog sakupljanja za razliku od sakupljanja običnog komunalnog otpada s obzirom da su za to potrebni različiti tehnički uslovi. Kabasti otpad opterećuje okoliš svojim gabaritima i njegovo uklanjanje je jedan od važnih zadataka sistema upravljanja otpadom. Potrebno bi bilo planirati odvoz kabastog otpada po mjesnim zajednicama kako bi u toku godine bilo obuhvaćeno prikupljanje sa cijele teritorije Općine.

Pojedine firme na području Općine Jablanica imaju ugovore sa ovlaštenim operaterima po pitanju preuzimanja i odvoza ulja i masti. Pojedine količine ovog otpada završe kao energent u kotlovnica za zagrijavanje individualnih objekata.

Iako za farmaceutski otpad ne postoje precizni podaci, smatra se da najveće količine ovog otpada završe u kontejnerima za komunalni otpad.

e. Proizvođači otpada koji sami zbrinjavaju otpad

JKP „Jablanica“ d.d. Jablanica, koje obavlja djelatnost sakupljanja, transporta i deponiranja otpada, nema organizirano razdvojeno prikupljanje otpada od komercijalnih radnji. Otpad iz ovih radnji odlaže se u raspoložive kontejnere na javnim površinama. Izuzetak čine veći trgovački centri i industrijski subjekti tipa restorana uz M-17 kojim se, na zahtjev, daje na raspolaganje kontejner za odlaganje kartonske ambalaže i ostalog otpada. Prikupljeni otpad se preuzima po pozivu ili isti, od slučaja do slučaja, u vlastitoj režiji koriste ambalažni otpad, prije svega karton, kao i eventualne ostale korisne komponente.

Javne ustanove također nemaju sklopljene posebne ugovore sa ovlaštenim pravnim licima za zbrinjavanje opasnog otpada. Uglavnom se otpad odlaže u postojeće kontejnere koje odvozi JKP.

f. Drugi operateri

Općina Jablanica nema ugovore za poslove upravljanja otpadom izuzev sa JKP Jablanica.

6. Postojeća infrastruktura za upravljanje otpadom

a. Zeleni otoci

Zeleni otoci predstavljaju specifične lokacije na području sa kojeg se sakuplja komunalni otpad, a na kojima su smješteni kontejneri za prihvatanje različitih, na izvoru izdvojenih, vrsta otpada. Osnovno reciklažno ostrvo je opremljeno da prikupi odvojeno: papir i karton, PET ambalaža, Al-limenke. Broj i raspored reciklažnih ostrva treba se utvrditi na osnovu očekivanih količina proizvedenih otpadnih reciklažnih sirovina i na osnovu što kraće udaljenosti od mjesta nastanka do mjesta odlaganja. Na teritoriji Općine Jablanica ne vrši se selektivno prikupljanje otpada na mjestu nastanka, sa izuzetkom nekoliko kontejnera za papir i kartonsku ambalažu u okviru privrednih subjekata, iako je nekoliko

zelenih otoka postavljeno u centralnom urbanom dijelu Općine. S ciljem povećanja pokrivenosti teritorije izvršeno je ostavljanje 5 zelenih ostrva sa 4 kontejnera (20 ukupno).

b. Centri za reciklažu

Na teritoriji Općine Jablanica ne vrši se selektivno prikupljanje otpada na mjestu nastanka, niti bilo koja vrsta reciklaže otpada. Izuzetak je nekoliko kontejnera za papir i karton postavljenih u okviru tržnih centara i trgovina.

c. Centri za kabasti otpad

Kabasti otpad se na teritoriji Općine Jablanica prikuplja po pozivu, a prikupljanje nije redovno organizirano. Ne postoje centri za prikupljanje kabastog otpada. To dovodi do toga da građani odlažu kabasti otpad svakodnevno ovisno o njihovoj potrebi i na lokacije koje nisu definirane.

d. Objekti za odlaganje

Godišnja količina zbrinutog otpada iznosi oko 1.920 tona/godišnje, odnosno u prosjeku oko 160 tona/mjesečno. Za prikupljanje otpada koriste se:

- 41 veliki kontejner od 3m³ raspoređenih u ruralnim područjima koji se prazne prema potrebi,
- 375 kontejnera od 1,1m³ raspoređenih u urbanom području koji se prazne prema rasporedu,
- 80 posuda od 120 l raspoređenih u urbanom području koji se prazne prema rasporedu.

Ključni problem u Općini Jablanica jeste nepostojanje uređene sanitarne deponije otpada, a otpad se trenutno odlaže na deponiju Bukovo (koja se može kategorisati i kao velika divlja deponija) i koja je udaljena od centra grada oko 4 km. Deponija nije ograđena niti uređena. Iako samo komunalno preduzeće predviđa mogućnost korištenja postojeće deponije još najmanje 15 godina potrebno je izvršiti saniranje postojeće deponije te naći prikladan i zakonom dozvoljen način odlaganja komunalnog otpada, što je i planirano Integralnom strategijom razvoja Općine Jablanica, gdje je predviđeno korištenje regionalne deponije Uborak (Mostar).

e. Drugi objekti

Pored gore nabrojanih na teritoriji Općine Jablanica ne postoje drugi objekti i infrastruktura za upravljanje otpadom.

U pojedinim naseljenim mjestima (Dobrinja, Dobrigošće, prekojezerska sela, zaseoci u Sovićima i druga naselja) zbog otežanog manipulisanja velikim vozilom za odvoz otpada ne vrši se odvoz smeća, iz kojeg se razloga na predmetnim lokalitetima formiraju divlje deponije. Potrebno je riješiti ovaj problem ili infrastrukturnim popravakama u smislu pristupa ili nabavkom manjeg vozila kojim bi se otpad prikupljen u manjim posudama dalje vozio na zbrinjavanje.

7. Nelegalna odlagališta

Na području Općine registrirano je i postojanje najmanje 6 većih i 20 manjih „divljih“ deponija na kojima se odlaže kruti i komunalni otpad u čemu prednjače deponije na lokalitetu Šljunkare, odnosno nasip u industrijskoj zoni. Jednom godišnje se ukloni nekoliko divljih deponija, ali se zbog nesavjesnog odnosa građana prema okolini, uvijek ponovo javi jedan manji broj deponija, koji nikada ne prelazi broj od 20 malih divljih deponija krutog otpada. Količine uklonjenog otpada sa ovih deponija se procjenjuju na 1.000 m³. U općinskom budžetu su predviđena sredstva u iznosu od oko 6.000 KM na godišnjem nivou za sanaciju divljih deponija. Prema izvještaju nevladinog sektora divljih deponija na teritoriji Općine Jablanica je i preko 30. Divlje deponije se veoma često javljaju u prigradskim naseljima i ruralnim područjima, i uglavnom su rezultat niske svijesti građana, jer prema riječima direktora komunalnog preduzeća postoje postavljeni kontejneri u većini ruralnih naselja. Deponije se javljaju i uspostavljenim vidikovcima, šetalištima, izletištima, odmaralištima koji se nalaze na putu za Dobrigošće, Dobrinju, Baćinu, Djevor i Križ. Na navedenim pravicima su uz podršku Udruženja EKO NERETVA postavljene kante i vreće za odlaganje otpada, te isto Udruženje vrši odvoz navedenog smeća u kontejnere JKP Jablanica.

Plan komunalnog preduzeća je da intenzivira prikupljanje i odvoz otpada na područjima gdje se javljaju divlje deponije.

8. Trenutne i buduće količine

a. Ukupno proizvedeni otpad

Ukupno proizvedeni komunalni otpad se procjenjuje na bazi broja stanovnika a prikupljeni komunalni otpad na bazi stepena pokrivenosti uslugom. Trenutno je oko 72% stanovnika Općine Jablanica pokriveno uslugom prikupljanja i odvoza otpada, a pojedina ruralna područja nisu uključena u sistem, ili se otpad odvozi povremeno.

Broj stanovnika Općine Jablanica je u konstantnom padu, a taj pad je prije svega generiran odlaskom stanovnika iz udaljenih ruralnih područja.

Tabela 10. Broj stanovnika – Općina Jablanica

2016	2017	2018	2019	2025
9,889	9,801	9,730	9,648	9,171

S obzirom na pad broja stanovnika procjenjuje se da će doći ili do blagog pada ili do stagnacije proizvedene količine mješovitog komunalnog otpada, kako je prikazano u sljedećoj tabeli.

Tabela 11. Ukupna proizvodnja mješovitog komunalnog otpada (t) (procjena)

	2016	2017	2018	2019	2025
Otpad iz domaćinstava, privrede, ustanova	3,589.71	3,557.76	3,531.99	3,502.10	3,328.95
Ukupno proizvedenog otpada	3,589.71	3,557.76	3,531.99	3,502.10	3,328.95

b. Prikupljeni miješani otpad

Vidljivo je da se količina prikupljenog mješovitog komunalnog otpada kako iz domaćinstava tako i iz privrednih subjekata i javnih ustanova povećava, uglavnom uslijed proširenja usluge na nove korisnike koji nisu bili obuhvaćeni sistemom prikupljanja i odvoza otpada. Taj trend će rezultirati da 2025. godine JKP Jablanica prikuplja oko 2062,50 tona mješovitog komunalnog otpada.

Tabela 12. Prikupljeni mješoviti komunalni otpad (t)

	2016	2017	2018	2019	2025
Otpad iz domaćinstva, privrede, ustanova	1,850.00	1,875.00	1,900.00	1,920.00	2,062.50

c. Prikupljeni otpad za reciklažu

Trenutno se na teritoriji Općini Jablanica ne vrši efikasno odvojeno prikupljanje otpada na mjestu nastanka, iako postoje određeni tehnički uslovi (već izgrađena zelena ostrva na nekoliko lokacija). Određeni privredni subjekti (veće trgovine, tržišni centri i sl.) već imaju koševе za prikupljanje kartonske ambalaže i najlona.

Komunalno preduzeće sav otpad prevozi na neuređenu deponiju, a logika kojom se i preduzeće i građani rukovode se može sažeti u tome da nije potrebno odvojeno sakupljati otpad na mjestu nastanka

ukoliko se on deponuje na istu neuređenu deponiju. Implementacija ovog plana predviđa da će se 2025. godine oko 50% ukupno prikupljenog mješovitog komunalnog otpada razvrstavati na mjestu nastanka, tj. oko 1.032 tona/godišnje, zahvaljujući izgrađenim zelenim otocima i uvedenom sistemu selektivnog prikupljanja otpada. Procjena prikupljenih frakcija za reciklažu putem sistema selekcije otpada na mjestu nastanka je prikazana u sljedećoj tabeli.

Tabela 13. Odvojeno prikupljeni otpad (na mjestu nastanka) za reciklažu(t)

	2016	2017	2018	2019	2025
PET	0.00	0.00	0.00	0.00	40.94
Staklo	0.00	0.00	0.00	0.00	59.47
Najlon	0.00	4.00	2.12	2.40	34.04
Metal/Lim/Al	0.00	0.00	0.00	0.00	74.12
Arhiva papir	0.00	0.00	0.00	0.00	7.76
Papir i karton	30.17	58.33	35.78	29.50	92.67
Ukupno prikupljeno	30.17	62.33	37.90	31.90	309.00

JKP Jablanica trenutno ne vrši sortiranje mješovitog komunalnog otpada prikupljenog od domaćinstava, privrednih subjekata i institucija. Izuzetak je nekoliko kontejnera postavljenih kod većih trgovina (tržnih centara) za odlaganje najlona i kartonske ambalaže. Ovim planom se predviđa stavljanje u pogon postojeće reciklažnog dvorišta (sortirnice) kroz koju treba da se tretira oko 50% prikupljenog otpada. Na taj način bi se prikupile reciklabilne frakcije otpada kako je prikazano.

Tabela 14. Reciklirani otpad u postrojenjima za reciklažu (t) (sortirnica)

	2016	2017	2018	2019	2025
PET	0.00	0.00	0.00	0.00	4.09
Staklo	0.00	0.00	0.00	0.00	5.95
Najlon	0.00	4.00	2.12	2.40	3.40
Metal/Lim/Al	0.00	0.00	0.00	0.00	7.41
Arhiv papir	0.00	0.00	0.00	0.00	0.78
Papir i karton	30.17	58.33	35.78	29.50	81.37
Ukupno prikupljeno	30.17	62.33	37.90	31.90	103.00

d. Prikupljeni specijalni otpad

Iako Općina Jablanica ima određenu i funkcionalnu lokaciju za zbrinjavanje građevinskog otpada samo dio proizvedenog otpada se odlaže na predviđenu lokaciju, oko 1.100 tona u 2019. godini.

JKP Jablanica odvozi i kabasti otpad kroz povremene akcije odvoza ili po pozivu. Prikupi se oko 19 tona godišnje kabastog otpada, koji se odlaže na deponiji. Posebni operateri prihvataju maziva i opasni otpad iz industrije i privrednih subjekata. U budućnosti će biti potrebno regulisati odlaganje životinjskog otpada, kao i drugih vrsta specijalnog otpada.

Procijenjene količine prikupljenog specijalnog otpada su prikazane u sljedećoj tabeli.

Tabela 15. Prikupljeni specijalni otpad (t)

	2016	2017	2018	2019	2025
Životinjski otpad	0.00	0.00	0.00	0.00	15.00
Medicinski otpad	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00
Građevinski otpad	1,000.00	1,050.00	1,080.00	1,100.00	1,305.00
Kabasti otpad	18.00	18.00	19.00	19.00	21.50
Autootpad (gume, dijelovi)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Ulje i maziva	0.00	0.00	0.00	0.00	5.00
Mulj iz uređaja za pročišćavanje	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Elektronički otpad	0.00	0.00	0.00	0.00	0.10
Drugi specijalni i/ili opasni otpad	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Ukupno prikupljeno	1,018.00	1,068.00	1,099.00	1,119.00	1,347.60

e. Ukupno prikupljeni otpad

Uvođenjem sistema odvojenog prikupljanja otpada na mjestu nastanka, te povećanjem broja domaćinstava i privrednih subjekata uključenih u sistem, planira se značajno povećanje prikupljanja proizvedenog mješovitog komunalnog otpada.

Tabela 16. Ukupno prikupljeni otpad (t)

	2016	2017	2018	2019	2025
Prikupljeni mješoviti komunalni otpad (t)	1,850.00	1,875.00	1,900.00	1,920.00	1,032.00
Odvojeno prikupljeni mješoviti komunalni otpad (t)	30.17	62.33	37.90	31.90	1,032.00
Prikupljeni specijalni otpad (t)	1,018.00	1,068.00	1,099.00	1,119.00	1,354.10
Ukupno prikupljeno (t)	2,898.17	3,005.33	3,036.90	3,070.90	3,418.10

f. Bilans

Kada se posmatraju količine proizvedenog i prikupljenog komunalnog otpada, može se zaključiti da u petogodišnjem periodu JKP Jablanica planira povećati procenat prikupljenog otpada u odnosu na ukupno proizvedenu količinu komunalnog otpada i to sa 56% u 2019. godini na 62% u 2025. godini.

Tabela 17. Bilansa otpada (t)

	2016	2017	2018	2019	2025
Ukupno proizvedeni mješoviti komunalni otpad (t)	3,589.71	3,557.76	3,531.99	3,502.10	3,328.95
Ukupno prikupljeni otpad (mješoviti i odvojeno prikupljeni komunalni otpad)(t)	1,880.17	1,937.33	1,937.90	1,951.90	2,064.00
Razlika - neprikupljeni komunalni otpad (t)	1,709.54	1,620.43	1,594.09	1,550.20	1,240.31

9. Finansiranje sistema upravljanja otpadom

Naplata usluga prikupljanja i odvoza otpada je relativno visoka i iznosi za domaćinstva oko 95%, privredne subjekte oko 95% i javne ustanove oko 100%. Može se konstatovati da ne postoje problemi u naplati ove usluge. Ukupno fakturisane usluge prikupljanja i odvoza otpada za 2019. godinu iznose oko 165.000 KM + PDV prema fizičkim licima, dok je preduzećima fakturisano oko 151.000 KM + PDV, a javnim ustanovama oko 45.000 + PDV KM. Utvrđene cijene za prikupljanje i odvoz otpada su za pravne subjekte 0,45 KM/m² + PDV, za stanovništvo 1.9 KM/članu/mjesečno + PDV, dok je cijena za ustanove 0,25 KM/m² + PDV.

a. Tarifa za domaćinstva

Utvrđene cijene za prikupljanje i odvoz otpada su za stanovništvo 1.9 KM/članu/mjesečno + PDV.

b. Tarifa za privredni sektor

Utvrđene cijene za prikupljanje i odvoz otpada su za pravne subjekte 0,45 KM/m² + PDV, dok je cijena za ustanove 0,25 KM/m² + PDV.

c. Stepen naplate

Naplata usluga prikupljanja i odvoza otpada je relativno visoka i iznosi za domaćinstva oko 95%, privredne subjekte oko 95% i javne ustanove oko 100%.

10. Informisanje javnosti

Informisanje i obavještanje građana u lokalnoj zajednici i društvu u cjelini ima poseban značaj i ulogu, u funkciji je demokratizacije društva i doprinosi unapređenju i razvoju ukupnih društvenih odnosa. U tom cilju redovno informisanje javnosti o bitnim pitanjima, a koja uključuju i komunalna pitanja, Općina Jablanica obavlja putem Kabineta Općinskog načelnika, i to na način da se obavijesti objavljuju na oglasnim pločama, web stranici Općine, kao i putem lokalnog radija. Osim objavljivanja informacija na ovaj način nadležna služba daje informacije i na lični zahtjev ili upit građana.

Općinski propisi koji uređuju upravljanje otpadom i cjenovnik su javni i objavljuju se na službenoj web stranici Općine Jablanica (<http://www.jablanica.ba/ba/index.php>) i dostupni su svim zainteresiranim stranama. Informacije o pravima i obavezama, kao i drugim pitanjima vezanim za usluge prikupljanja otpada građani mogu dobiti kod nadležne općinske službe, komunalne inspekcije ili u stručnoj službi JKP „Jablanica“ d.d. Jablanica. Određene informacije (termini prikupljanja kabastog otpada i sl.) pravodobno se objavljuju u lokalnim medijima, odnosno na oglasnim pločama.

JKP putem sredstava javnog informisanja u Jablanici, odnosno Radio televizije Jablanica, vrši povremeno informisanje korisnika komunalnih usluga o trenutnom stanju i poslovanju preduzeća, a isto tako vrši i obavještanje kada su u pitanju kvarovi i druge aktivnosti na poboljšanju pružanja komunalnih usluga na teritoriji koju pokriva svojim uslugama. Informisanje korisnika putem promotivnih i letaka obavještenja također je u praksi JKP prisutno u zavisnosti o aktivnosti koje se vrše na terenu i u zavisnosti o mjestima vršenja rekonstrukcija mreže.

Programi podizanja svijesti

Na teritoriji Općine Jablanica djeluje JU Osnovna škola „Suljo Čilić“ sa 707 učenika (533 učenika u centralnoj a ostatak u 6 područnih škola) i JU Srednja škola Jablanica sa oko 220 učenika. Tematika vezana za zaštitu okoliša je obuhvaćena u redovnim predmetima Moja okolina i Priroda i društvo u nižim razredima te biologija, tehnička kultura, geografija i dio ostalih predmeta u zavisnosti od nastavnih jedinki u višim razredima. Aktivne sekcije koje za temu imaju zaštitu okoliša su Ekološka sekcija (čišćenje dvorišta i uređenje dvorišta, veće akcije kada su smjene godišnjih doba i sl.) i Cvjećarska sekcija (hortikulturno uređenje dvorišta i hola škole). Ove sekcije imaju oko 50 članova, te plan i program rada. Sekcije vode nastavnici biologije ili geografije. Aktivnosti sekcija su finansirane od strane škole, a one i djeluju uglavnom na nivou škole. Redovne aktivnosti škole po pitanju zaštite okoliša su sljedeće: Uređenje prostora u i oko škole, edukacija učenika od strane NO Eko Neretva (za nastavnike i učenike), učestvovanje u manifestacije Dan planete Zemlje, projekt prikupljanja e-otpada (preduzeće ZEUS). Učenici su kroz predavanja upoznati sa tematikom kao što je recikliranje otpada, ali praksa upoznavanja roditelja sa tematikom kao što su recikliranje, odgovorno odlaganje otpada, štetnost divljih deponija i sl. nije bilo.

Škola ima uspostavljene sisteme za odvojeno prikupljanje otpada, koji se prazne tri puta sedmično. Škola nema uspostavljenu takvu komunikaciju sa učenicima da bi oni mogli prijaviti neki okolišni problem kao što je postojanje divlje deponije, nesavjesno odlaganje otpada i sl. OŠ u Jablanici je zainteresirana da u budućnosti kreira mini plan upravljanja otpadom, te kroz edukaciju djece i roditelja podigne nivo znanja i svijesti o temama kao što su recikliranje, upotreba recikliranog materijala, zaštita životne sredine, biodiverzitet kraja i sl.. Škola je također zainteresirana da učestvuje u programu certificiranja „zelena škola“.

U Jablanici djeluje mali broj nevladinih organizacija koje se bave zaštitom okoliša, ekologijom ili sličnom tematikom. Jedna od tih organizacije je i Eko Neretva. Organizacija ima oko 18 aktivnih članova i dugu historiju djelovanja u Jablanici. Iako su u prethodnom periodu ostvarili značajnu saradnju sa Općinom, školama, drugim nevladinim organizacijama i donatorima. Ova organizacija ima fotodokumentaciju divljih deponija, i video materijal arhiviran na TV Jablanica. Aktivno su učestvovali u kampanjama podizanja svijesti građana, djece u školi, ali i aktivnostima čišćenja divljih deponija i sl. Posebne teme za koje je nevladin sektor zainteresiran su vezane za edukaciju, osvješćivanje javnosti, indolentnost/animiranost mladih, kako napraviti temelj kod mladih ljudi, organizovanje ekološkog parlamenta mladih (srednjoškolci) koji bi trebali u idućih 5-10 godina da budu kreativna snaga društva, izrada Plana upravljanja otpadom Općine Jablanica, itd..

11. Specifikacija problema

a. Institucionalni problem

Komunalni poslovi u Općini Jablanica u nadležnosti su Službe za upravu za prostorno uređenje, građenje, zaštitu okoline, stambeno-komunalne, geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina. Osim državnih službenika i namještenika zaposlenih u navedenim Službama na poslovima komunalne higijene, odnosno upravljanja otpadom, u okviru svojih nadležnosti, angažovana je i komunalna inspekcija. Saradnja između općinskih službi nadležnih za komunalne, poslove prostornog planiranja i inspekcijske poslove je dobra, koordiniraju se poslovi i nadopunjuju aktivnosti. Na općinskom nivou nema posebnih institucionalni problema, dok je situacija na nivou HNK mnogo kompleksnija. Institucionalno su neriješena pitanja upravljanja specijalnim otpadom kojeg na teritoriji Općine ima i za čiju sudbinu se uglavnom ne zna ili završava u komunalnom otpadu. Rješenja za zbrinjavanje ovakvog otpada trebaju doći sa višeg nivoa a Općina će učestvovati u svim inicijativama koje se ponude.

b. Pravni problemi

Dio zakona koji su doneseni, su usklađeni sa evropskim tokovima a naš je pravni sistem po svojoj efikasnosti mnogo lošiji i morali bi se naći prelazni modusi, odnosno da legislativa prati stvarne mogućnosti prostora na koji se odnose. U pogledu donošenja propisa kojima se tretira ova oblast, može se reći da je ona adekvatno uređena od entitetskog ka općinskom nivou međutim implementacija izostaje. Kada je riječ o planskim i strateškim dokumentima, mali broj mjera iz Federalne strategije upravljanja otpadom je moguće realizirati na nivou Općine Jablanica nedostatka nadležnosti. Moguće je realizirati projekte koji će doprinijeti postizanju cilja uklanjanja divljih deponija, stvaranju uslova za pružanje kvalitetnijih usluga i uvođenje sistema selektivnog prikupljanja otpada ulaganjem u komunalnu infrastrukturu te podizanju javne svijesti.

c. Infrastrukturni problemi

Sakupljanje otpada na teritoriji Općine Jablanica nije prilagođeno sadašnjim standardima povećanih količina otpada i potrebi odvojenog sakupljanja po vrstama. Kao ključni problemi mogu se izdvojiti:

- Nepokrivenost cijelog područja općine organiziranim prikupljanjem otpada

- Starost opreme (ali postoji i dio nove opreme)
- Mali kapaciteti sortirnice (dovoljni za najlon i karton)
- Nepostojanje kapaciteta za adekvatno zbrinjavanje specijalnog otpada (elektronički)
- Nepostojanje posuda za zbrinjavanje pepela iz ložišta (zimski period)
- Ne postoji sistem odvojenog prikupljanja specijalnog otpada tako da se opasni otpad iz domaćinstva, kabasti otpad, elektronički i pepeo, zajedno sa ostalim komunalnim otpadom odvozi na deponiju,
- Neadekvatno upravljanje već izgrađenim zelenim ostrvima (odvoz otpada jednim kamionom na neuređenu deponiju)
- Stanje deponije (neuređena deponija)

Na prostoru Bosne i Hercegovine nema ili postoje ograničeni kapaciteta za odgovarajuće postupanje s posebnim vrstama otpada: animalni, infektivni, tečni – ulja, goriva, maziva, gume, neonske sijalice, azbest i dr.

d. Finansijski problemi

Loša ekonomska situacija i mali standard građana onemogućuje poslovanje komunalnih firmi i sakupljača, odnosno prerađivača u skladu sa zakonskim uvjetima postupanja sa raznim vrstama otpada. Ekonomske cijene za adekvatno zbrinjavanje većina korisnika nije u stanju da plati, također ne ostvaruju se veći prihodi iz reciklaže. Naplata odvoza otpada od domaćinstava, privrednih subjekata i ustanova je iznad 95%.

Pored toga zbog prethodnih problema komunalno preduzeće JKP „Jablanica“ d.d. je u stečaju, ali se značajnim naporima stanje stabilizira.

e. Javna svijest

Svijest zajednice o važnosti postupanja sa otpadima na životnu okolinu je sve izraženija, ali bi bilo od koristi kvalitetno obraditi ekološki prihvatljiv način ponašanja u obrazovnom sistemu. Svijest nije zadovoljavajuća i treba raditi na podizanju iste. Najveći problem je svijest izletnika koji prave male divlje deponije na vidikovcima, šetalištima, izletištima, odmaralištima i ruralnim područjima.

12. Ciljevi upravljanja otpadom za planski period

Nakon provedene analize i utvrđivanja trenutnog stanja po pitanju upravljanja otpadom na teritoriji Općine Jablanica, stekli su se uslovi za određivanje adekvatnih ciljeva i mjera koji će dovesti do poboljšanja u odnosu na trenutnu situaciju. Ograničenja za šire djelovanje su postavljena nadležnostima Općine u ovoj oblasti. Ipak, Općina može biti nositelj niza aktivnosti na poboljšanju trenutnog načina prikupljanja komunalnog otpada, uvođenju sistema odvojenog prikupljanja otpada, uklanjanja divljih odlagališta, te edukaciji građana i privrednika.

Sve ove aktivnosti se moraju provoditi u uskoj saradnji sa JKP „Jablanica“ d.d. kao nosiocem aktivnosti na upravljanju otpadom na području općine Jablanica. Paralelno sa aktivnostima za koje je Općina nadležna potrebno je jačati saradnju sa nadležnim organima na višim nivoima vlasti, definisati uočene probleme i tražiti zajednička rješenja. Stoga se ovim dokumentom postavljaju sljedeći strateški ciljevi za planski period:

- Cilj 1:** Proširenje sistema pokrivenosti odvozom otpada na području Općine Jablanica;
- Cilj 2:** Postupno uvođenje selektivnog prikupljanja i reciklaža otpada;
- Cilj 3:** Uklanjanje i sanacija divljih deponija na području Općine i sanacija postojeće deponije;
- Cilj 4:** Podizanje javne svijesti zvaničnika, institucija, privrednika, građana;

13. Program mjera (akcioni plan) i potrebna finansijska sredstva

a. Program mjera za unaprjeđenje sistema za prikupljanje i odvoz otpada

Red. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva KM	Izvor sredstava	Indikator
1	Izmjena i donošenje propisa (uz konsultantsku podršku): Odluka o zbrinjavanju animalnog otpada Odluka o zbrinjavanju opasnog otpada iz domaćinstava Odluka o zbrinjavanju automobilskih guma Odluka o zbrinjavanju elektroničkog otpada I ostalih propisa	2022	Općina Jablanica	15.000	Budžet Općine	Odluke usvojene
2	Proširenje usluga na područja i sklapanje ugovora sa novim korisnicima : Omogućiti pokrivenost i manje dostupnim dijelovima	2022-2027	JKP Jablanica	Nisu potrebna sredstva	Nisu potrebna sredstva	Broj ugovora sklopljenih sa korisnicima
3	Nabavka opreme - potrebno je nabaviti: Nabavka malog vozila za odvoz otpada u ruralnim područjima Nabavka malih posuda za vozilo 100 kom (ili kontejnera) kao i kesa za kante za otpad	2022 – 2027	JKP Jablanica	300.000 15.000	Budžet Općine, FBIH (FFZO)	Nabavljena oprema
4.	Uspostava monitoring sistema i monitoring grupe	2022 - 2027	Općina Jablanica	30.000	Budžet Općine ili Međunarodne organizacije	Rješenje o formiranju radne grupe
5.	Usvajanje godišnjeg plana implementacije	2022.-2027	Općina Jablanica			Usvojen Plan

	UKUPNO SREDSTAVA			360.000		
--	-------------------------	--	--	----------------	--	--

b. Program mjera za unaprjeđenje sistema za iskorištavanje otpada

Red. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva KM	Izvor sredstava	Indikator
1	U okviru postojećeg reciklažnog dvorišta uspostaviti liniju za sortiranje odvojeno prikupljenih frakcija otpada (funkcionalnu liniju i proširenje kapaciteta, nakon stavljanja u upotrebu već postojećih kapaciteta)	2023-2025	JKP Jablanica	200.000	Budžet Općine, FBIH(FFZO)	Funkcionalno reciklažno dvorište
2	Korištenje postojećih zelenih otoka na ispravan način (uspostava sistema odvojenog prikupljanja na mjestu nastanka i kontrola/monitoring – sistem suha frakcija – mokra frakcija)	2022-2023	JKP Jablanica	20.000	Budžet Općine	Broj zelenih otoka
3	Postavljanje kontejnera za elektronički otpad (2 lokacije)	2022-2023	JKP Jablanica	5.000	Budžet Općine	Broj kontejnera za elektronički otpad
4	Uspostava programa odvojenog prikupljanja otpada u školama, ustanovama, privrednim subjektima i domaćinstvima (1 OŠ i jedna SŠ). Nabavka kanti za odvojeno prikupljanje za domaćinstva i škole. Privredni subjekti i ustanove sami treba da obezbijede posude za otpad	2022-2023	JKP Jablanica	100.000	Budžet Općine	Broj škola, ustanova, privrednih subjekata i domaćinstava uključenih u program
	UKUPNO SREDSTAVA			325.000		

c. Program mjera za unaprjeđenje sistema za konačno odlaganje otpada

Red. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva KM	Izvor sredstava	Indikator
1	Izrada programa sanacije i projektne dokumentacije za odlagalište otpada Bukovo (urađen je plan prilagođavanja ali je potrebno uraditi i tehničke projekte)	2022	Općina Jablanica	60.000	Budžet Općine	Plan i projektna dokumentacija
2	Sanacija postojeće deponije Bukovo (postepena sanacija)	2022-2027	JKP Jablanica	500.000	Budžet Općine, Kredit, FBIH (FFZO)	Sanirana deponija
3	Usvajanje efikasnog plana uklanjanja divljih deponija i mehanizma prijave divljih deponija, monitoringa područja gdje se javljaju divlje deponije i kaznene politike.	2022-2027	Općina Jablanica	15.000	Budžet Općine	Plan uklanjanja divljih deponije Monitoring plan Broj kaznenih prijava
4	Uklanjanje otpada i sanacija „divljih deponija“. Obavješćavanje javnosti i mjesnog stanovništva o aktivnostima uklanjanja divljih deponija i zabrani ponovljenog odlaganja smeća na divlje deponije. Postavljanje znakova zabrane odlaganja otpada.	2022-2027	JKP Jablanica	60.000	Budžet Općine	Nabavljena oprema
	UKUPNO SREDSTAVA			635.000		

d. Program mjera za podizanje javne svijesti u upravljanju otpadom

Red. Br.	Opis mjere	Rok izvršenja	Odgovornost za izvršenje	Potrebna sredstva KM	Izvor sredstava	Indikator
1	Podizanje javne svijesti kroz godišnji natječaj za akcije/projekte Udruženja građana	2022 - 2027	Općina Jablanica	36.000	Budžet Općine	Broj projekata realiziranih
2	Kvartalno učešće u akciji Dan planete zemlje, i sličnim akcijama i inicijativama	2022-2027	JKP Jablanica	30.000	Budžet Općine,	Broj oraganiziranih događaja
3	Kontinuirano informiranje/ obavještavanje /upozoravnje javnosti putem RTV-a i elektronskih medija	2022-2027	Općina Jablanica	20.000	Budžet Općine	Broj obavještenja, letaka, upozorenja, brošura
4	Edukativni časovi u školama.	2022-2027	JKP Jablanica	5.000	Budžet Općine	Broj časova
5	Izrada elektronskih materijala (udžbenika/priručnika) za školske aktivnosti i vannastavne aktivnosti	2022-2025	Općina Jablanica	20.000	Budžet Općine	Edukativni materijal
6	Uspostava sistema Eko škola (EU) u srednjoj i osnovnoj školi (230 učenika i SŠ i 710 učenika u OŠ)	2022-2025	OŠ i SŠ	20.000	Budžet Općine	Certifikat
	UKUPNO SREDSTAVA			131.000		

14. Analiza rizika

Rizici kod realizacije ovog Plana se mogu svesti na sljedeće:

- Nedonošenje i neprovođenje Godišnjeg plana implementacije Plana upravljanja otpadom
- Kašnjenje ili neprovođenje aktivnosti na sanaciji lokalne deponije
- Nedostatak finansijskih sredstava za realizaciju programa mjera iz Plana upravljanje otpadom.
- Nedovoljna saradnja nadležnih službi Općine i JKP "Jablanica" d.d.
- Nedostatak kadra u Službi za upravu za prostorno uređenje, građenje, zaštitu okoline i stambeno-komunalne poslove
- Nedostatak kadra koji bi aplicirao projekte prema stranim organizacijama i fondovima.
- Nedonošenje ekonomske cijene odlaganje otpada ili nepronalaženje sredstava za pokrivanje razlike između trenutne i ekonomske cijene odlaganje otpada.

- Neformiranje tima za praćenje realizacije ovog plana.

15. Monitoring implementacije

Monitoring podrazumijeva formiranje tijela u Općini koje će pratiti indikatore i realizaciju plana, na godišnjem nivou. Praćenje implementacije Općinskog plana upravljanja otpadom u svim njegovim segmentima, prema utvrđenoj dinamici i rokovima za realizaciju će vršiti imenovana lica ispred:

- Predstavnik Općinskog vijeća
- Predstavnik Službe za upravu za prostorno uređenje, građenje, zaštitu okoline i stambeno-komunalne poslove
- Predstavnik javnog komunalnog preduzeća
- Predstavnik udruženja građana
- Predstavnik privatnog sektora

Monitoring tim imenuje općinski načelnik posebnim Riješenjem na planski period određen Planom u roku od 30 dana od usvajanja Tehničkog Plana. Prvi osnivački sastanak Monitoring tima se planira u roku 15 dana od imenovanja. Imenovana lica mogu operativno delegirati odgovorna lica za učešće u radu Monitoring tima, pri čemu se ne isključuje potreba za njihovim prisustvom i učešćem u procesu praćenja i ocjene postignutih ciljeva.

Zadaca Monitoring tima je da:

- prikuplja podatke, obrađuje ih i analizira indikatore stanja okoliša,
- analizira, ocjenjuje i sumira rezultate završenih aktivnosti u tekućoj godini,
- planira aktivnosti i sredstva za narednu godinu,
- utvrđuje način pristupanja vanjskim izvorima finansiranja za one projekte za koje je to predviđeno.

Prema Planu upravljanja otpadom Općine Jablanica praćenje ostvarivanja navedenih ciljeva bit će osigurano:

- praćenjem stepena sanacije lokalnog odlagališta „Bukovo“
- praćenjem broja područja i mjesnih zajednica sa kojih se organizirano prikuplja otpad
- praćenjem broja lokacija zelenih otoka
- praćenjem stepena finalizacije kriterija i cijena za prikupljanje i zbrinjavanje otpada
- praćenjem broja novosklopljenih ugovora o odvozu smeća
- praćenjem smanjenja broja divljih deponija.

Indikatori za praćenje i evaluaciju:

- količina prikupljenog otpada t/god
- broj domaćinstava uključenih u servis
- broj stanovnika uključenih u servis
- broj privrednih subjekata uključenih u servis
- broj javnih subjekata uključenih u servis
- stepen naplate (broj domaćinstava ili % koji plaća uslugu od ukupnog broja kojem je pružena usluga)
- stepen naplate (broj privrednih subjekata ili % koji plaća uslugu od ukupnog broja kojem je pružena usluga)
- količina izdvojenog papira t/god
- količina izdvojene plastike t/god
- količina izdvojenog stakla t/god
- količina izdvojenih limenki t/god

- količine izdvojenog elektronskog otpada t/god
- količine specijalnog i opasnog otpada koji se prikuplja i odvozi na teritoriji Općine Jablanica (t/god)
- količina izdvojeno prikupljenog kabastog otpada t/god
- prihod od prodatih sekundarnih sirovina KM/god
- rashodi za prikupljanje sekundarnih sirovina KM/god
- broj akcija/projekata na podizanju javne svijesti
- broj uključenih učesnika u programe podizanje svijesti
- količina otpada smanjenja kroz programe podizanja svijesti
- broj prijava inspekcije
- broj saniranih divljih deponija
- broj riješenih tužbi u odnosu na donesene.

**Općina Jablanica
Oktobar, 2021**